

בבית המשפט המחוזי מרכז

עת"מ 14518-07-20

בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים

קבוע לדיון ביום 16.7.20

בפני כב' השופט אחיקם סטולר

העותרים:

ירדן סדה (קטיין) ו- 243 אח'

כולם על ידי ב"כ עוה"ד הרן רייכמן - הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת חיפה, הר הכרמל
טל': 050-5657157; פקס: 04-8141101

וע"י עו"ד טל חסין - האגודה לזכויות האזרח בישראל
רח' נחלת בנימין 75 תל אביב 6515417
טל': 052-8595351; פקס: 03-5608165

-נ-ג-ד-

המשיבים:

1. רמי גרינברג, ראש עיריית פתח תקוה

2. עיריית פתח תקווה

ע"י ב"כ עו"הד יחזקאל ריינהרץ ו/או איילת צור ואח'
ממשרד עוה"ד פריש, שפרבר, ריינהרץ ושות'
מרח' מוטה גור 9 ת.ד. 3363 פתח-תקווה 4952802
טל': 03-9239010 פקס': 03-9239015

3. שר החינוך, מר יואב גלנט

4. מנהלת מחוז תל אביב במשרד החינוך, גב' חיה שיטאי

5. משרד החינוך

המשיבים 3-5 ע"י ב"כ מפרקליטות מחוז מרכז (אזרחי)
בית קרדן, דרך מנחם בגין 154 תל אביב
טל': 073-3924888 פקס': 02-6468005

תגובת המשיבים 1,2 לבקשה לצו ביניים

בהתאם להחלטת בית המשפט מיום 08.07.2020, מתכבדים המשיב 1 מר רמי גרינברג, ראש עיריית פתח תקווה (להלן - "ראש העירייה") ועיריית פתח תקווה (להלן - "העירייה") (להלן - "המשיבים"), להגיש כתב תגובה מטעמם לבקשה לצו הביניים שהוגשה במסגרת העתירה שבנדון. יובהר כי תגובה זו אינה ממצה את כלל טענות המשיבים לעתירה והיא מוגשת בהתאם להחלטת ביהמ"ש, בטרם היה בידי המשיבים סיפק להיערך להגשת תגובה לעתירה גופה. המשיבים שומרים לעצמם את הזכות להגשת תגובה לעתירה, ככל ולא תידחה זו על הסף, ביחד עם דחייתו של צו הביניים המבוקש. ההדגשות בציטוטים השונים המופיעים בגוף התשובה הוספו כולן, אלא אם נכתב במפורש אחרת.

פתח דבר

1. מטרת עתירה זו הינן להלך אימים על עיריית פתח תקוה, בניסיון נוסף, להטיל דופי בהתנהלותה החוקית והתקינה של העירייה והעומד בראשה – ראש העירייה, מר רמי גרינברג.
2. בניגוד לטענות חסרות הבסיס הנטענות בעתירה, רובן ככולן סיסמאות, איומים ודברי סרק, ללא כל קונקרטיזציה ומבלי התייחסות לעובדות כהווייתן, משבצת העירייה ילדים ממשפחות מבקשי המקלט אשר מתגוררים בתחום שיפוטה, רובם הגדול מאריתראה (להלן לשם הקיצור – "ילדי מבקשי מקלט"), ככל הילדים האחרים המתגוררים בעיר ובהתאם לאותם קריטריונים.
3. ואולם, מתוך מטרה לייצר "כותרות", מקום שאין כל בסיס לכך, מוגשת עתירה זו, הנוגעת לשיבוצם של ילדי מבקשי המקלט בגני העירייה ובכיתה א', ובצידה בקשה לצו ביניים במסגרתו מבוקש סעד דרסטי, חסר כל פרופורציה - להקפיא את כלל הליכי הרישום והשיבוץ למוסדות החינוך בעיר פתח תקוה, סעד שאינו עולה בקנה אחד עם טענות הסרק בגינן מבוקש הוא.
4. הן בשל הסעד הדורסני והחסר כל פרופורציה המבוקש, המטה בבירור את מאזן הנוחות לטובת המשיבים והן בשל כך שהעתירה – כשלעצמה - חסרת כל בסיס, מתבקש ביהמ"ש הנכבד לדחות על הסף את הבקשה לצו הביניים. כן מתבקש ביהמ"ש הנכבד לדחות את העתירה חסרת הבסיס, לאור תגובת המשיבים להלן.

העובדות בקליפת האגוז

א. צרכים ייחודיים דורשים התייחסות ייחודית

5. בשנת 2016 למדו בעיר פתח תקווה כ-60 תלמידים שאינם אזרחים ישראלים, רובם ילדי מבקשי מקלט מאריתראה. בשנת 2020 צפויים ללמוד בעיר למעלה מ-250 ילדי מבקשי מקלט, קרי, גידול של למעלה מפי ארבע. הגידול במספר הילדים הנקלטים למסגרות החינוך בפתח תקווה מקרב ילדי מבקשי המקלט, הינו גידול חריג לעומת כלל האוכלוסייה בעיר באופן משמעותי.
6. המשאבים הנדרשים לצורך קידום התפתחותם התקינה וקליטתם המיטבית של הילדים בקהילה ובחברה הינם עצומים ביחס לאוכלוסיות אחרות, הן מבחינת הקניית כישורי שפה ותרבות והן בשל הצורך בשמירה על תרבות המקור של הילדים.
7. יאמר כבר עתה, כי העירייה משקיעה ממשאביה סכומי עתק לצורך קידום התפתחותם החינוכית התקינה של ילדי מבקשי המקלט, הן משאבים כספיים והן משאבי כוח אדם

ותכניות לימוד, כשיצוין כי בעלויות אלו נושאת העיריה לבדה, ללא שהיא מקבלת סיוע ממשדד החינוך.

8. מחקרים רבים מהארץ ומהעולם, כדוגמת מחקרים של ד"ר עמליה רן וד"ר ליאת יוספברג בן יהושוע (2019) קליטת תלמידים פליטים במערכות חינוך ברחבי העולם: ניתוח מדיניות החינוך בטורקיה, בגרמניה, בקנדה ובארצות הברית, תל אביב: מכון מופ"ת, מרכז המידע הבין-מכללתי, דו"ח עמותת א.ס.ף. וספריית לוינסקי "ילדי מבקשי מקלט בישראל סוגיות מרכזיות ואתגרים בתחום החינוך" 1, (אשר צורף כנספח 12 לעתירה), וכן חוברת משרד החינוך - קווים מנחים לצוותים העובדים בגני ילדים שבהם לומדים ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט, משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, אגף אי חינוך קדם יסודי² (להלן ביחד לשם הקיצור – "המחקרים"), מצביעים על כך שמרבית הילדים סובלים מעיכובים התפתחותיים, קשיים שפתיים, בעיות התנהגות ובעיות רגשיות.

• מצ"ב חוברת משרד החינוך וכן מחקר בעניין קליטת תלמידים פליטים במערכות חינוך ברחבי העולם כנספח 1 לתגובה זו

9. בנוסף לכך, מצביעים המחקרים על הצורך בשימת דגש על רגישות תרבותית והתייחסות אל המאפיינים המיוחדים של האוכלוסיה – "עשייה חינוכית תואמת התפתחות משמעה התאמת העשייה החינוכית למאפייני הילדים, למשפחות ולקהילות (ההדגשה במקור)".

הכללים שמנחים את העשייה החינוכית בגנים המאוכלסים על ידי ילדי מהגרי העבודה ומבקשי המקלט הם אותם קווים המנחים את העשייה החינוכית בכל גן ילדים ציבורי אחר בישראל, אלא שעשייה חינוכית טובה חייבת להיות מותאמת למאפייני אוכלוסיית הילדים והמשפחות. העקרונות המנחים של עשייה חינוכית תואמת התפתחות (DAP-Developmentally Appropriate Practice, Copple & Bredekamp) (2009) מתייחסים להתאמה לגיל, להבדלים בין-אישיים בין הילדים ולמאפיינים התרבותיים של המשפחות והקהילות. כשמדובר בקהילות הילדים של מהגרי העבודה ויתר הילדים שמעמדם איננו ברור, מדובר באוכלוסייה מגוונת מבחינה תרבותית, שמגיעה ממקומות שונים בעולם. יתרה מזאת, בהתייחסות לקהילות יש לקחת בחשבון את הממשק בין משפחות הילדים לבין הקהילות המארחות.

10. ההשקעה באוכלוסיית ילדי מבקשי המקלט כוללת הן השקעה בתכניות מיוחדות בגנים והן בצוות החינוכי של הגן. כפי שמפורט בחוברת משרד החינוך – בעמ' 12, תחת הכותרת "רב תרבותיות כעקרון מנחה של ניהול הגן":

1 הדו"ח מתייחס לעיר תל אביב. בהתאם לאמור בעמ' 5 לדו"ח, בשנה"ל תש"פ (2019-2020) יש בתל אביב כ- 66 כיתות גן המיועדות לילדי מבקשי מקלט ומהגרי עבודה, אליהן רשומים כ- 2,380 ילדים. רוב כיתות הגן מרוכזות באשכולות פסטלוצי, לשינסקי והמושיע ביפו, נווה שאנן ושכונת התקווה, בהתאמה. בהתאם לדו"ח – מרבית הילדים סובלים מעיכובים התפתחותיים, קשיים שפתיים, בעיות התנהגות ובעיות רגשיות.

2 החוברת מתייחסת לעיר תל אביב בה למדו בשנת הלימודים תשע"ז כאלף מהגרי עבודה ומבקשי מקלט בשלושים גנים ובשנת הלימודים תשע"ז – על פי המאמר – צפוי גידול של יותר מ-50% במספר הילדים וצפויים להיפתח עשרים גנים נוספים)

5. רב-תרבותיות כעיקרון מנחה של ניהול הגן

הגיוון התרבותי של משפחות הילדים המגיעים לגנים והשונויות ביניהן (בהשתייכות העדתית והדתית) ובין רוב החברה הישראלית, ובין לבין מתקע העדתי והדתי של רוב צוותי הגנים, מחייבים הבנה של הזהות התרבותית האישית ושל הזולת. ניהול גן מעין זה מחייב את הגננת ואת חברות הצוות לכהן שקרוס וחבריו (Cross et al, 1989) מכנים כשירות תרבותית.

כשירות תרבותית (cultural competence) היא מארג קוהרנטי של התנהגויות, עמדות ומדיניות, אופייני

למערכת, לארגון או לקבוצה של אנשי מקצוע, אשר מאפשר להם לתפקד באופן אפקטיבי במצבים שבהם קיימת נוכחות של אנשים מתרבויות שונות. קרוס ושותפיו טוענים שתפקוד כשיר תרבותית של מערכת, ארגון או קבוצה של אנשי מקצוע כולל את חמישת הרכיבים האלה:

1. יכולת להעריך ולהוקיר שונות בין בני אדם;
2. יכולת להפגיל הערכה עצמית לגבי התרבות של הקבוצה

המעריכה;

3. מודעות לקיומה של דינמיקה האופיינית למפגש בין תרבויות;
4. ידע על התרבויות השונות;
5. מוכנות לפתח שירותים שמביאים בחשבון את השונות התרבותית.

לכן, כשירות תרבותית מחייבת שילוב של מדיניות, עמדות ופרקטיקות מותאמות תרבותית במסגרת ניהול הגן.

התאמת תכנים למאפיינים התרבותיים של הילדים הנבעת מקבלת השונות התרבותית (ספרי ילדים, מוזיקה וכו'). הימצאות בכל גן של ספרי ילדים בשפות שלהם; שיתוף עם ההורים לחשיפה לתכנים תרבותיים.

11. דו"ח א.ס.ף. (עמ' 8) מדגיש את הצורך בהכשרות בנושא הרב תרבותיות של צוות הגן ומבקר את משרד החינוך שאינו עושה די ליתן כלים בידי הצוות החינוכי בגנים על מנת להתמודד עם המצב הקיים.

12. כמו כן מייחס משרד החינוך וכן דו"ח א.ס.ף. (עמ' 6-7), חשיבות מיוחדת, בגני ילדי מבקשי מקלט לקשר עם ההורים ומשפחות הילדים:

6. קשר עם ההורים ומשפחות הילדים

תפיסה מערכתית מחייבת שהצוות החינוכי של גן הילדים יעמוד בקשר עם הורי הילדים, זאת בהנחה לפיה הלמידה מתרחשת בהקשר חברתי, כותך כבוד הדדי ושיתוף פעולה בין כל השותפים שלהם רקע שונה ונקודות מבט אחרות. גישת הצוותים להורים מחייבת התאמה למאפייני התרבות ולאילוצי החיים שלהם לקבל אותם, לנסות להבין אותם ולהציע דלת פתוחה למסגרת החינוכית. חשוב להשתמש ב"נכסים התרבותיים" ובידע שהילדים ובני משפחותיהם מביאים אתם (תובל, 2009).

חשוב לשתף את החורים וליצור הנשכיות בין הגן והבית. לדוגמה, ילד מתחיל בעבודה בגן וממשיך בבית. ההנחיה עוברת גם לשיתוף ההורים בבית. יחד עם זאת, הצוות החינוכי צריך לחבא בחשבון שיש הורים שמסוגלים וקאלה שלא. חשוב גם לא לתבוע דברים בלתי אפשריים מהורי הילדים (כסף או בחשתתמות) ולא להתייחס אליהם כאל "לא טובים" אם התנהגותם אינה מתאימה לציפיות הגננת על בסיס תפיסות העולם שלהן.

מומלץ גם...

- להשתמש במגוון דרכים ליצור תקשורת עם הורים;
- למצוא מתרגם או מנשר לתפצת ידע על לוח החורים בשפתם;
- ללמוד כמה מילים (שלום, בוקר טוב) שיתנו לפתוח את הלב וליצור קרבה;
- להכיר את ההורים ואת הפוטנציאל שלהם כדי להסתייע בהם לקידום הילדים;
- לזהות קודים תרבותיים לפני קבלת החלטות בתכנית העבודה כדי למנוע אי-הבנות;
- חשוב להסתייע בגורמים המכירים את האוכלוסייה או הורה שיכול לסייע

13. עוד מצביע משרד החינוך על הצורך באתיקה מקצועית, המחייבת הנהגת גישה שאינה ביקורתית כלפי מאפיינים חברתיים, תרבותיים וכו', ביצוע מעקבי התפתחות ומתן מענה דיפרנציאלי לצרכים משתנים, שימוש במגוון כלים כדי לעודד הבעה ותקשורת באמצעים מגוונים, הן של השפה העברית והן של שפת המורשת, בה משתמשים הילדים בתקשורת עם משפחתם. נקיטת גישה רב תרבותית ושוויונית, המאפשרת לילדים לדבר גם בשפת המורשת, על מנת להימנע ממשבר זהות ופגיעה בתקשורת בין הילדים ובני משפחתם. ועוד ועוד אספקטים נוספים, הייחודיים לאוכלוסיית ילדי מבקשי המקלט.

14. גם מסקנותיו המובהקות של דו"ח א.ס.ף הינן כי **"צרכים ייחודיים דורשים התייחסות ייחודית"** ותחת כותרת זו, מסכם הדו"ח את מסקנותיו.

15. נוכח כל האמור, ובמציאות משתנה ודינמית, פועלת עיריית פתח תקווה, להקניית הצרכים המתוארים במחקרים אלו, לאוכלוסיית ילדי מבקשי המקלט בגני העיריה. כך לדוגמה, פעלו בגנים **נענע, אגם, לואיזה ונחשול**, שהינם גנים יעודיים לילדי מבקשי המקלט, בשנת הלימודים האחרונה, תכניות מיוחדות הרלוונטיות ספציפית לילדי הגן:

- א. **תכנית "מעגן"** – במסגרתה ממפים תחילה את הצרכים של ילדי הגן ומאתרים ילדים מעוכבי התפתחות, הנדרשים לקלינאות תקשורת או ריפוי בעיסוק ומטפלים בהם במסגרת הגן.
- ב. **תכנית "כישורי למידה"** – של הפסיכולוג רמי כץ, מטרתה לקדם ילדים בתחום המוטורי – קוגניטיבי (נוריו-התפתחותי), במסגרתה מגיעות לגן פעמיים בשבוע 2 מתגברות.
- ג. **תכנית "ניתוח התנהגות"** – במסגרתה מלווה את הגן ד"ר מיכל הירשמן, מבצעת אבחון ומעניקה כלים לצוות החינוכי וליילדי הגן להתמודדות עם מצבי התנהגות שונים.
- ד. **תכנית "גישור"** – במסגרתה מלווה את הגן מגשר דובר טיגרית, המעניק סיוע בקשר עם ההורים, באיתור קשיים אצל ההורים וילדיהם, מתרגם מסמכים שונים וכו'.

16. בנוסף עוברים צוותי החינוך בעיר **הכשרות** הנוגעות להיכרות עם הצרכים המיוחדים של אוכלוסיית ילדי מבקשי המקלט. כך לדוגמה, יצאו צוותי החינוך ליום למידה בנושא ילדי מבקשי מקלט בתל אביב.

- תכנית יום למידה בנושא ילדי מבקשי מקלט מצ"ב **כנספח 2** לתגובה זו.

17. כמו כן, ובהמלצת משרד החינוך, צוותה **סייעת נוספת**, לאחד הגנים וכן נתלו בגנים אלו, מיד ביום בו החל הרישום לגני הילדים לשנת תשפ"א - **הודעות בטיגרית המפרטות את תהליך הרישום לגני הילדים**.

- הודעה בטגרית בעניין הרישום לגני הילדים מצ"ב **כנספח 3** לתגובה זו.

18. משאבים ותכניות אלו, מצריכים השקעה תקציבית עצומה מצד העיריה, בנוסף לתקציבים השוטפים הכרוכים בניהול מערכת החינוך בעיר.

19. בשל הצורך בהשקעת משאבים רבים באוכלוסיית ילדי מבקשי המקלט, פנה ראש העירייה הקודם, עוד בשנת 2017, למנכ"ל משרד החינוך דאז בבקשה לסיוע בקליטת ילדי מבקשי המקלט בעיר, הן בהסעות ילדים במקרים חריגים, הן בשיפוץ והתאמה של מבנים לגני ילדים, והן בצוות מקצועי תומך – מגשרים, עובדות סוציאליות, הדרכת הורים, שעות תגבור ועוד.

20. כמו כן, שלח מר רמי הופנברג, מנהל מינהל החינוך בעירייה, ביום 18.3.19 מכתב למנכ"ל משרד החינוך בו העלה את הבעיות העולות במתן מענה לאוכלוסייה זו ללא כל תמיכה. בפנייתו ציין מנהל המינהל, כי העובדה שהאוכלוסייה הזרה אינה זכאית ל"סל קליטה" (לו זכאים עולים חדשים) ובתוך כך את התמיכה הרווחתית הנדרשת, כלים לרכישת השפה והתמודדות יומיומית, פערי הלימוד הגדולים וכו', כל אלו נופלים על כתפי הרשות המקומית תוך שמשרד החינוך אינו נותן מענה חינוכי תקציבי לסוגיות אלו. כמו גם, עלתה הסוגיה של אי תשלום עבור שירותי החינוך הניתנים כולל תשלומי החובה שנצברים אשר אין באפשרות העירייה לגבותם.

• מכתב ראש העירייה משנת 2017 וכן מכתב מנהל מינהל החינוך מיום 18.3.19 מצ"ב **כנספחים 4-5 (בהתאמה)** לתגובה זו.

21. מיותר לציין כי ההתמודדות הנדרשת מהרשות המקומית והתשומות להדבקת הפערים ללא שניתן כל סיוע מצד רשויות המדינה ומשרד החינוך מעמיסה, כברירת מחדל, את ההשקעה הנדרשת בילדי מבקשי המקלט על ציבור התושבים בעיר, כאשר הדבר מהווה מעמסה על כלל השירותים העירוניים. במצב הדברים בו היה מדובר בגידול טבעי או איטי אזי המעמסה לא היתה פחות מורגשת, אך לנוכח האמור והעובדה כי הגידול השנתי הוא גבוה לכל הדעות אזי הדבר מורגש באופן לא מבוטל במערכת החינוכית העירונית.

22. עד כה, לא התקבל ממשרד החינוך מענה קונקרטי חינוכי או תקציבי לפערים שהוצגו לעיל.

23. לסיכום פרק זה, ראינו בבירור כי עיריית פתח תקווה משקיעה משאבים עצומים באופן ייחודי לילדי מבקשי המקלט בעיר, הן מבחינת כוח האדם והן מבחינה תקציבית, כל זאת, **ללא שהיא מקבלת סיוע מהמדינה למימון הדברים.**

ב. רישום ילדי מבקשי המקלט לגני הילדים ולבתי הספר לשנת תשפ"א

24. הרישום לגני הילדים לשנת הלימודים תשפ"א התבצע בין התאריכים 27.1 – 17.2.

25. כאמור לעיל, בגני ילדי מבקשי המקלט נתלו שלטים בטיגרית המפרטים את הנדרש מההורים לצורך הרישום (צורף כנספח 3 לתגובה זו).

26. יצוין כי על אף שהעירייה נערכת בהתאם לנרשמים בתקופת הרישום, פנייה מצד הורי תלמידי מבקשי המקלט לרישום, מתבצעת במרבית המקרים סמוך מאוד לשנת הלימודים, כך שבנוסף לקושי והמענה הייחודי הנדרש, הדבר דורש מהרשות תשומות כפולות ומכופלות.

27. באשר לפרוצדורת הרישום, קובע נוהל משרד החינוך בעניין זה, כי ילדי גן שאינם נושאים תעודת זהות ישראלית יהיה זכאי להירשם ולהשתבץ לגן ילדים, בהתקיים אחד מן התנאים

הבאים –

א. המצאת אסמכתאות המעידות על כך שמרכז חייו הינו בתחומי הרשות המקומית וכי הוא עתיד להמשיך ולהתגורר בה.

ב. הוא מתגורר בתחום רשות החינוך המקומית שלושה חודשים לפחות.

- מצ"ב העמודים הרלוונטיים מתוך נוהל משרד החינוך כנספח 6 לתגובה זו.

28. יצוין כי הפונים מקרב מבקשי המקלט, אשר פנו למחלקת הרישום בתקופה הקבועה בתקנות, התקבלו ונדרשו להמציא את המסמכים על פי הנדרש בהנחיות.

29. רובם המכריע של הפונים, הגיע ללא המסמכים הנדרשים כאשר לרוב הם חסרים חוזי שכירות/ ארנונה/הוכחה כלשהי למגורים בתחומי עיריית פתח תקוה, כנדרש בנוהל משרד החינוך, כמו כן, בחלקם הגדול של המקרים עולה בעיה בהוכחת אפוטרופסות של שני ההורים והסכמה משותפת כנדרש.

30. למותר לציין, כי כל פונה לרישום קיבל התייחסות מלאה וטובה באשר למסמכים הנדרשים על מנת לבצע רישום, ואולם, כאמור, לא כל הפונים הציגו את המסמכים הנדרשים עפ"י חוק.

31. במהלך חודש מאי פורסמו השיבוצים לילדי מבקשי המקלט. במסגרת השיבוצים, שובצו 101 מן העותרים לגנים היעודיים לילדי מבקשי המקלט ו 32 ילדי מבקשי מקלט לגנים הטרוגניים. יצוין, כי 29 ילדי מבקשי מקלט נוספים - שאינם נמנים עם העותרים - שובצו אף הם לגני עירייה הטרוגניים, בהתאם לקרבה למקום המגורים.

32. יצוין, כי המפה שצורפה כנספח 4 לעתירה, המתיימרת לייצג "תמונה רחבה של אופן השיבוץ לגני הילדים", הינה מגמתית ומטעה והגשתה נעשתה בחוסר תום לב, שכן היא כוללת גני ילדים במסגרת "מוכר שאינו רשמי", קרי - גני ילדים "פרטיים", שאינם קשורים למערכת החינוך העירונית. לצורך רישום לגנים אלו, יש צורך להציג ביטול רישום לאגף החינוך בעיריית פתח תקווה ואין כל מניעה להשתבץ בגנים אלו באופן עצמאי.

33. העיקרון המנחה את העירייה בשיבוץ הילדים לגני עירייה הינו קרבת מקום מגורי הילד לגן. מאחר ומרבית הילדים מתגוררים באיזור גני הילדים נענע, לואיזה, נחשול ואגם, יוחדו גנים אלו לטובת ילדי מבקשי המקלט, וילדים שמתגוררים באיזורים אחרים בעיר משובצים לגני עירייה

בהתאם למקום מגוריהם. הרציונאל העומד בבסיס מדיניות זו הינו כי בגילאי הגן, משיקולי בטיחות ומסוכנות, רצוי שלא לשנע ילדים באמצעות הסעות שלא לצורך.

34. ביום 27.5.2020 פנה ב"כ העותרים, עו"ד הרן רייכמן, מכתב לנמענים רבים, בהם העירייה, בו העלה טענות ערטילאיות בדבר "קשיים ברישום", מבלי שמצוינת במכתב ולו דוגמא קונקרטי אחת או שם קונקרטי אחד של מי מילדי מבקשי מקלט שנתקל ב"קשיים ברישום" (נספח 5 לעתירה וכן מכתב נוסף המצורף כנספח 7 לעתירה).

35. יודגש, כי מרבית מהורי ילדי מבקשי המקלט מגיעים פיזית למשרדי העירייה לצורך ביצוע הרישום ומתקבלים ע"י עובדי האגף, אשר מסייעים להם בתהליך.

36. למכתב כאמור, לא צורפו לו כל אסמכתאות ומסמכים המעידים על קשיים כלשהם ברישום, מלבד טענות בעלמא, ללא כל בסיס, והכל מתוך מטרה להלך אימים על העירייה.

37. במקביל למכתב העותר, נשלח לעירייה מכתב ממשד החינוך, הנושא את אותו מועד בו נשלח מכתב ב"כ העותרים, החוזר על טענותיו חסרות הבסיס של ב"כ העותר (נספח 6 לעתירה). במכתבו, מורה משרד החינוך לעירייה לפעול בהתאם לכל דין, כשנזכיר, כי משרד החינוך אינו מקצה תקציבים לכך, כפי שפורט בהרחבה לעיל בפרק א. יובהר ויודגש כאמור לעיל, כי על אף הגידול המאסיבי, הרשות המקומית נאלצת להתמודד לבדה עם קליטת ילדי מבקשי המקלט לתחומה על כל המשתמע מכך ללא כל תמיכה מרשויות המדינה כפי שבדרך כלל מתקיים אל מול אוכלוסיות אחרות.

38. זאת ועוד. הטענה כי העירייה אינה פועלת לשיבוץ על פי אזורי הרישום הינה כאמור עורבא פרח!

39. השיבוץ בגני הילדים בעיר מבוצע על פי אזורי הרישום באשר לכל הילדים המתגוררים בעיר. הסיבה לכך שישנם גנים בהם לומדים ילדי מבקשי מקלט בלבד הינה העובדה כי רוב אוכלוסיית מבקשי המקלט במרכז העיר, מנהלים חיים קהילתיים ומרוכזים במקומות ספציפיים במרכז העיר פתח תקווה. בצד גנים אלו, הייחודיים לילדי מבקשי המקלט, משובצים כ- 60 ילדי מבקשי מקלט בגנים ברחבי העיר וזאת בהתאם לאזורי הרישום.

40. בתגובה לפניית ב"כ העותרים, ובניגוד לטענה כי לא התקבל מענה מסודר ומפורט מצד העירייה, העבירה לו העירייה טבלה מפורטת ובה פרטים לגבי שיבוצו של כל אחד מהעותרים. טבלה זו מעודכנת על בסיס יומיומי, כתוצאה מהמצאת מסמכים חסרים מצד הורי הילדים ולכן נתייחס להלן לנתונים עדכניים, הנכונים למועד הגשת תגובה זו:

א. באשר לשיבוץ ילדי הגנים:

(1) כאמור לעיל – 133 עותרים משובצים לגני ילדים ברחבי העיר, מתוכם 101 עותרים משובצים לגנים ייעודיים לילדי מבקשי מקלט ו- 32 לגני עירייה הטרורגנים, בהתאם לאיזור הרישום המשקף מרחק ממקום המגורים.

(2) **31 מהעותרים המיועדים לשיבוץ בגני הילדים – טרם המציאו מסמכים העונים על דרישות נוהל משרד החינוך ולפיכך לא ניתן לשבצם, שכן לא ידוע מקום מגוריהם** (18 מתוכם – ללא תעודת זהות)

(3) 8 עותרים (מס' 112,120,121,186,193,204,235,241) – **לא פנו כלל לעיריית פתח תקווה לצורך רישום ופנייתם הראשונה הינה במסגרת עתירה זו.**

(4) 5 עותרים (מס' 174,155,42,210,190) – זכאים לשיבוץ ואולם טרם הגיעו למשרדי העירייה על מנת להסדיר את שיבוצם כנדרש.

(5) עותר מס' 234 – אינו מתגורר עוד בתחומי העיר.

(6) עותר מס' 150 - שובץ בגן לחינוך מיוחד.

(7) יצויין כי 5 עותרים (מס' 25,26,35,47,225) **סירבו לשיבוץ שנקבע להם, בשל נסיבות**

קונקרטיים ולאחר שקילת בקשתם התקבלה בקשת עותרים 25,26 ו- 47 ושונה

שיבוצם.

ג. באשר לשיבוץ העולים לכיתה א' –

(1) כפי שניתן לראות בבירור מהטבלה, **כל העותרים העולים לכיתה א' – 60 במספר -**

משובצים כולם בבתי הספר היסודיים ברחבי העיר.

(2) 3 מהעותרים (מס' 15,61,141) **הינם תלמידי כיתה א' בעיר וממשיכים לכיתה ב'**

בבית ספרם כך שאין כל מקום לעתירתם.

• מצ"ב טבלה המפרטת סטטוס עדכני של העותרים **כנספח 7** לתגובה זו.

41. שיבוצם של העולים לכיתה א' בבתי הספר היסודיים ברחבי העיר, עולה בקנה אחד עם מדיניות העירייה, לפיה בגיל זה מסוגלות הילדים להשתנע בהסעות עולה על שיקולי המסוכנות והבטיחות. לכן, עם המעבר לבתי הספר, מקפידה עיריית פתח תקווה לפזר את ילדי מבקשי המקלט בין בתי הספר השונים בעיר.

42. לצורך כך מוקצים משאבים רבים לשינועם של התלמידים. עיריית פתח תקווה מקצה מתקציבה מאות אלפי ₪ לצורך הסעות. גם בעניין זה, פנתה העירייה למשרד החינוך בבקשה למימון הסעות חריגות לילדי מבקשי המקלט הלומדים בבתי הספר ברחבי העיר, עד כה, ללא הועיל.

• מצ"ב טופס בקשה לאישור הסעה חריגה **כנספח 8** לתגובה זו.

43. יצוין כי מדיניות זו של העירייה אינה תואמת למדיניות עיריית תל אביב, המפנה את כל ילדי מבקשי המקלט לארבעה בתי ספר יסודיים בדרום תל אביב, **המיועדים לאוכלוסיה הזרה.**

44. באשר להשתתפות ילדי מבקשי מקלט בבית הספר של החופש הגדול, הרי שטענות העותרים אינן מחזיקות מים ומשוללות יסוד, שכן העובדות המתוארות בעתירה אינן מדויקות, בלשון המעטה. כן יובהר, כי ההתנהלות בעניין זה הינה של נציגת משרד החינוך אל מול הורי ילדי מבקשי המקלט, כאשר במקרה דנא, נפלו טעויות כמו גם חריגה מנהלים בהתנהלותה של נציגת משרד החינוך ואין להלין על כך כלפי העירייה.

45. מאחר והנושא בא על מקומו ובית הספר של החופש הגדול נפתח, אין צורך בהרחבת יתר של הדברים, ואולם, העיריה שומרת על טענותיה בעניין זה ככל ותידרש לכך.

46. לסיכום הפרק העובדתי, יאמר כי סעד הביניים המבוקש, הקפאת הליכי הרישום והשיבוץ של כלל הילדים למוסדות החינוך בעיר פתח תקווה, עד להכרעה בעתירה, הינו סעד דרסטי חסר פרופורציה, אשר יגרום לפגיעה קשה בכלל תלמידי העיר, ומערכות החינוך בכללותן, אשר נערכים, אלו גם אלו, לפתיחת שנת הלימודים בהתאם למקום השיבוץ שנקבע.

47. עיכוב בהיערכות זו, בשל אי עמידת ילדי מבקשי המקלט בדרישות שקבע משרד החינוך לקליטתם, אינו אקוויוולנטי לסעד המבוקש בעתירה.

48. הראינו לעיל, כי למעשה, כמעט על העותרים משובצים לגני ילדים ובתי ספר, ונעלה מכל ספק כי מתן צו ביניים גורף כפי שמבקשים העותרים, הינו חסר כל פרופורציה ואין לו כל הצדקה.

49. עיון בבקשה לצו ביניים, בכלל, ובסעדים הגורפים וחסרי הפרופורציה המבוקשים בה, בפרט, מלמד על תחושת "אני ואפסי עוד" והתנהלות דורסנית של העותרים.

טענות סף בגינן יש לדחות את הבקשה והעתירה

50. דינה של הבקשה, כמו גם דין העתירה, להידחות על הסף, כמפורט להלן.
51. המשיבות תפרטנה להלן טענות סף כנגד הבקשה (והעתירה), אשר כל אחת מהן בנפרד יש בהן כדי לדחות על הסף את העתירה, קל וחומר בהצטברותן.

א. הסעד המבוקש בעתירה ובצו הביניים – מנוגד לדין

52. העירייה פועלת מידי שנה לרישום כל אוכלוסיית תושבי העיר פתח תקווה זאת בהתאם לתקנות לימוד חובה וחינוך ממלכתי (רישום), תשי"ט-1959 (להלן: "התקנות")
53. סעיף 1(1) לתקנות קובע כדלקמן :

"לענין תלמיד - רשות החינוך המקומית שבתחום שיפוטה גר התלמיד;"

54. לעניין זה, כבכל שנה, הוציא משרד החינוך הנחיות לרישום ילדים לשנת התשפ"א, הקובעות את הליכי הרישום לגני ילדים (להלן: "ההנחיות") בתוך כך סעיף 5.8.1 להנחיות קובע כדלקמן :

"תלמיד המתגורר בארץ בתחום השיפוט של הרשות ואין ברשותו תעודת זהות ישראלית, יהיה זכאי להרשם ולהשתבץ בגן ילדים, בהתקיים אחד התנאים הבאים:

1. לרשות המקומית **אסמכתאות המעידות על כך שמרכז חייו הינו בישראל וכי הוא עתיד ולהמשיך ולהתגורר בתחומי הרשות המקומית.**

2. לרשות המקומית אסמכתאות המעידות כי הגם שהתלמיד הגיע זה עתה לרשות המקומית, זו עתידה להיות מרכז חייו והוא עתיד להמשיך ולהתגורר בתחום שיפוטה.
3. הוא מתגורר בתחום רשות החינוך המקומית שלושה חודשים לפחות"

55. העותרים מבקשים מביהמ"ש הנכבד להפר ברגל גסה את הוראות הדין, ולהורות לעיריית פתח תקווה לרשום ילדי מבקשי מקלט למערכת החינוך העירונית, בניגוד להוראות הדין ועל אף שחלק מהעותרים לא הוכיחו כי מקום מגוריהם בפתח תקווה (באשר לחלק שכן הוכיח – הרי שהעתירה תאורטית, שכן עותרים אלו שובצו למערכת החינוך בעיר).

56. פניה זו לביהמ"ש, האמון על יישום הדין, בבקשה כי יאשר את הפרת הדין – דינה להידחות על הסף.

ב. העתירה מבוססת על מערכות עובדתיות שונות שלא ניתן לאחדן

57. העותרות מנסות לשוות לעתירה זו צביון של עתירה ציבורית, תוך יצירת "קונספירציה" שאינה קיימת וטענות בדבר "מדיניות" ו "אגינדה" הנלמדת מאמצעי התקשורת.
58. ואולם, עניינינו למעשה במקבץ של עתירות שפרטיהן שונים ובלתי אפשרי לידון בהן במשותף. כמפורט לעיל בפרק העובדתי, מרבית העותרים משובצים בגני הילדים ובבתי הספר בעיר, כך שלגביהם העתירה תיאורטית ואילו מקצת העותרים, אינם משובצים כתוצאה מנסיבות שונות הספציפיות לכל עותר באשר הוא.
59. בעניין זה קבעה פרופ' דפנה ברק – ארז בספרה "משפט מנהלי, משפט מנהלי דיוני – כך ד" (הוצאת לשכת עורכי הדין, 2017), עמ' 303 :

"ככלל, בית המשפט לא ידון לא ידון בעתירה מאוחדת של יחידים רבים אם ענייניו של כל אחד מהם מתייחס למסכת עובדות נפרדת (גם אם עניינם מעורר שאלה משפטיות משותפת). זאת, בשונה ממצב שבו אין הבדל במסכת העובדתית הרלוונטית לעותרים השונים".

60. ראו לעניין זה גם בג"ץ 3667/00 אסולין נ' שר התחבורה (פורסם בנבו), בג"ץ 11474/03 המועצה הדתית ראש העין נ' ממשלת ישראל (פורסם בנבו), בג"ץ 5866/01 זיתון נ' משרד הפנים, הלשכה האיזורית למנהל אוכלוסין מז' י-ם (פורסם בנבו), חסאן נ' הממונה על מחלקת אשרות במנהל האוכלוסין, משרד הפנים (פורסם בנבו), בג"ץ 2336/05 חליפה נ' שר הפנים (פורסם בנבו), שם נדחתה על הסף עתירה שכרכה את עניינם של עותרים שונים, אשר ביקשו לקבל בישראל מעמד מכוח נישואין לאזרחים ישראלים ונידחו מטעמים ביטחוניים :

"אף כי חלק מן הנסיבות המאפיינות את ענינם של העותרים הן דומות, הרי ביסודו של דבר מדובר במקרים שונים, אשר ההידרשות אל כל אחד מהם עשויה להיות שונה, וכך גם

ההכרעה בהם והנמקתה. משכך, קיבוצם יחד תחת אכסניה משותפת לא יוכל לעמוד (ראו בג"ץ 5866/01 עמאד נ' משרד הפנים, לא פורסם, 4.9.01; בג"ץ 6432/01 חסאן ואח' נ' כרמון, לא פורסם, 30.9.01; ובג"ץ 3550/02 ארמילאת נ' מפקד אזור חבל עזה, לא פורסם, 2.6.02).

61. כך גם בעניין רע"ב 5898/10 מג'אדבה נ' שירות בתי הסוהר (פורסם בנבו), לעניין עתירות אסירים, שם פסק כבוד השופט רוניבשטיין, כי כאשר העתירה נוגעת לנסיבותיו של אסיר קונקרטי, יש להגיש עתירה יחידנית ולא ניתן לאחדן במסגרת עתירה אחת:

"האפשרות לעתירות אסיר לא שללה את סמכותו של בית משפט זה לעניינים הנוגעים לאסירים או לעצורים, ובית משפט זה עשוי להידרש אליהם בעתירות לבג"ץ בעלות אופי רחב יותר. סבורני, כי נכון להבחין בין החלטות הרשות, שהן גורפות באופיין וחלות על קבוצת אסירים בעלי מכנה משותף או על כלל האסירים (למשל, קביעת נוהל או מדיניות) לבין יישום נוהל או מדיניות במקרה של אסיר ספציפי. כך למשל, קיים נוהל כללי הנוגע לזכות ההתייחדות של אסירים נשאי נגיף האיידס עם בנות זוגם; נוהל כללי זה חל על כלל האסירים המשתייכים לקבוצה הרלבנטית, אך עשוי להיות מיושם באופן שונה בעניינם של אסירים שונים בהתאם לנסיבותיהם האישיות (ראו למשל רע"ב 2416/05 הנזכר, שם הוחלט שלא ליישם את הנוהל האמור בעניינו של אסיר פלוני, נוכח ההערכה כי נשקפת ממנו סכנה לבת-זוגו). המסלול המשפטי ה"רגיל" לתקיפת נוהל או מדיניות כללית הוא במסגרת עתירה לבית המשפט הגבוה לצדק, שם תיבחן - במיוחד - סבירותה האובייקטיבית של מדיניות הרשות, להבדיל מאופן יישומה במקרה ספציפי. ניתן ללמוד על חלוקת סמכויות זו מפסיקותיו של בית משפט זה, כך למשל בבג"ץ 4634/04 רופאים לזכויות אדם ואח' נ' השר לביטחון פנים [פורסם בנבו] נדונה זכותם של כלל האסירים למיטה לישון עליה ובבג"ץ 1482/08 עדאלה נ' שירות בתי הסוהר [פורסם בנבו] נדון מערך הסעות המשרת את כלל האסירים. אין הדבר משול למתמטיקה או לתכנת מחשב ועל כן ישנה גמישות, אך זו ליבת המדיניות השיפוטית הנוהגת.

אם כן, בגבולות הביקורת השיפוטית שמפעיל בית המשפט הגבוה לצדק על מדיניות הרשות - ניתן יהיה לבחון את סבירות הנוהל או המדיניות שקבע המשיב; אך בית המשפט ייטה שלא להידרש לאופן יישומו של הנוהל במקרה של אסיר מסוים - כפי שייבהר עוד להלן, ועל דבר זה להיותר ככלל לעתירות האסיר לפי הפקודה."

62. בעניינינו, לגבי כל ילד מבקש מקלט, קיימת מערכת נסיבות קונקרטית וספציפית, כפי שמפורט בהרחבה בפרק העובדתי לעיל:

א. באשר לשיבוץ ילדי הגנים:

(1) כאמור לעיל – 133 עותרים משובצים לגני ילדים ברחבי העיר, מתוכם 101 עותרים משובצים לגנים ייעודיים לילדי מבקשי מקלט ו- 32 לגני עיריה הטרוגנים, בהתאם לאיזור הרישום המשקף מרחק ממקום המגורים.

(2) 31 מהעותרים המיועדים לשיבוץ בגני הילדים – טרם המציאו מסמכים העונים על דרישות נוהל משרד החינוך ולפיכך לא ניתן לשבצם, שכן לא ידוע מקום מגוריהם (18 מתוכם – ללא תעודת זהות)

(3) 8 עותרים (מס' 112,120,121,186,193,204,235,241) – לא פנו כלל לעיריית פתח תקווה לצורך רישום ופנייתם הראשונה הינה במסגרת עתירה זו.

(4) 5 עותרים (מס' 174,155,42,210,190) – זכאים לשיבוץ ואולם טרם הגיעו למשרדי העיריה על מנת להסדיר את שיבוצם כנדרש.

(5) עותר מס' 234 – אינו מתגורר עוד בתחומי העיר.

(6) עותר מס' 150 - שובץ בגן לחינוך מיוחד.

(7) יצויין כי 5 עותרים (מס' 25,26,35,47,225) סירבו לשיבוץ שנקבע להם, בשל נסיבות קונקרטיות ולאחר שקילת בקשתם התקבלה בקשת עותרים 25,26 ו- 47 ושונה שיבוצם.

ב. באשר לשיבוץ העולים לכיתה א' –

(1) כפי שניתן לראות בבירור מהטבלה, כל העותרים העולים לכיתה א' – 60 במספר - משובצים כולם בבתי הספר היסודיים ברחבי העיר.

(2) 3 מהעותרים (מס' 15,61,141) הינם תלמידי כיתה א' בעיר וממשיכים לכיתה ב' בבית ספרם כך שאין כל מקום לעתירתם.

63. עניינו הרואות, כי לגבי כל אחד מהעותרים קיימת מסכת עובדתית שונה, אשר אינה מאפשרת דיון בעותרים כמכלול אחד. לא זו אף זו וכפי שנראה להלן, חלק מהעותרים כלל לא טרחו ונרשמו למערכת החינוך בפתח תקווה ותחת פניה בפרוצדורה היעודית לכך – הגישו עתירה זו מבלי שמיצו כלל את ההליכים טרם הגשת העתירה. חלק נכבד מהעותרים משובצים במערכת החינוך העירונית, באופן שהעתירה בעניינם תיאורטית לחלוטין.

64. לפיכך, דין העתירה להידחות, שכן אין כל מקום לדיון מאוחד ברישום כל אחד מ- 242 העותרים, שעה שיש לבחון כל מקרה לגופו, כפי שפורט לעיל. לא ניתן לאחד בין העותרים השונים, שעה שלגבי כל אחד מהם מסכת נסיבות קונקרטית וסציפית.

ג. אי מיצוי הליכים/עתירה תאורטית

65. כאמור לעיל, 8 מהעותרים לא טרחו כלל לפנות בפרוצדורת הרישום בהתאם לדיון לעיריית פתח תקווה על מנת להירשם למערכת החינוך העירונית ולמעשה, הפעם הראשונה שהועבר שמם ופרטיהם למשיבה הינה במסגרת עתירה זו.

66. בנוסף, 31 מהעותרים טרם המציאו מסמכים העונים על דרישות נוהל משרד החינוך ולפיכך לא ניתן לשבצם, שכן לא ידוע מקום מגוריהם (18 מתוכם – ללא תעודת זהות) ותחת תיקון הליקוי באופן שיעמדו בדרישות משרד החינוך פנו לביהמ"ש הנכבד בעתירה זו.

67. מהאמור עולה, כי העותרים לא מיצו הליכים טרם פנייתם לביהמ"ש הנכבד. בעניין זה קבעה פרופ' דפנה ברק – ארז בספרה "משפט מנהלי, משפט מנהלי דיוני – כך ד' (הוצאת לשכת עורכי הדין, 2017), עמ' 346:

"ככלל, אדם המעוניין להביא לשינוי החלטת הרשות, צריך להקדים ולפנות אליה בעניין בטרם ינקוט הליך משפטי".

68. ראה לעניין זה בג"צ 1135/04 אדם טבע ודין – אגודה ישראלית להגנת הסביבה נ' הצוות המלווה לעניין תמ"א 18/א/31 (פורסם בנבו), בג"צ 6554/08 ברקוביץ נ' הלשכה לשיקום נכים במשרד האוצר (פורסם בנבו).

69. משלא מיצו העותרים הללו את ההליכים הקבועים בדין לרישום למערכת החינוך העירונית, הרי שאל לו לביהמ"ש הנכבד להיעתר לבקשתם נשוא צו ביניים זה וממילא אין כל מקום לעתירתם בעניין זה.

70. בנוסף, 134 עותרים בגילאי הגן ו- 60 עותרים העולים לכיתה א' (סה"כ – 194 עותרים), כפי שפורט לעיל, שובצו במערכת החינוך העירונית, בגני העיריה ובבתי הספר, ומשכך העתירה בעניינם של עותרים אלו – הינה תיאורטית ואין כל מקום שביהמ"ש הנכבד ידון בעניינם. הגדילו ועשו 3 עותרים הלומדים בכיתה א' ועולים לכיתה ב', שלא היו צריכים כלל להירשם.

71. לעניין היותה של העתירה תיאורטית ומשכך ביהמ"ש לא ידון בה ראה בג"צ 4380/07 ההסתדרות הרפואית בישראל נ' משרד הבריאות (פורסם בנבו), בג"צ 1181/03 אוניברסיטת בר אילן נ' בית הדין הארצי לעבודה (פורסם בנבו).

72. אשר על כל האמור לעיל, מתבקשת דחייתה של בקשה זו, כמו גם העתירה כולה על הסף, בין אם בשל אי מיצוי ההליכים ובין אם בשל היותה תיאורטית.

ד. חוסר תום לב מובהק של העותרים

73. בניסיונם להכפיש את העירייה והעומד בראשה, סוקרים העותרים, בפתח העתירה, באופן מגמתי ומטעה, פסיקה קודמת בעניין עיריית פתח תקווה, שחלקה אינה רלוונטית כלל לסוגיה נשוא הבקשה והעתירה. בגדריה של תגובה זו לא תתייחס המשיבה לטענות אלו, המשוללות כל בסיס, והמעידות באופן מובהק על חוסר תום ליבם של העותרים, התולים יהוים באירועי עבר, תוך שהם מסתירים מביהמ"ש – באופן מגמתי ומטעה – את העובדות הרלוונטיות לעתירה ולבקשה זו.

74. לא זו אף זו, טוענים העותרים כי המשיבה וראש העיר פועלים כנגד ילדי מבקשי המקלט "ממניעים גזעניים". מדובר בטענה שקרית הנטענת בחוסר תום לב מובהק, שכל מגיש עתירה חייב בו.

75. עצם כריכת העתירה בפרשות עבר, שאין להן כל קשר לעתירה, והסתמכות על אמירות בתקשורת, מעיד עד כמה חסרים העותרים תום לב, תוך שהם משתמשים בחצאי אמיתות ובהוצאת דברים מהקשרם, הכל על מנת לשוות לעירייה דימוי שאין רחוק ממנו.

76. כמוסבר לעיל, העירייה וראש העיר העומד בראשה, פועלים ללא לאות ומשקיעים משאבים עצומים באופן ייחודי לילדי מבקשי המקלט בעיר, הן מבחינת כוח האדם והן מבחינה תקציבית, כל זאת, ללא שהיא מקבלת סיוע מהמדינה למימון הדברים.

77. לא זו אף זו, מרבית העותרים משובצים לגני עירייה ובתי ספר, ואלו שאינם משובצים – הרי שהדבר נובע מכך שטרם השלימו את הדרישות שקבע משרד החינוך לצורך השיבוץ ולפיכך אין להם להלין אלא על עצמם.

78. הנה כי כן, העובדות כהווייתן מוכיחות מיניה וביה כי אין כל ממש בטענות העותרים, בבסיס העתירה וכל מטרתה הינה להכפיש את העירייה והעומד בראשה ולזרות חול בעיני בית המשפט הנכבד. לפיכך מתבקש ביהמ"ש הנכבד לדחות את הבקשה והעתירה בשל חוסר תום ליבם של העותרים.

ה. לא נפל כל פגם בהתנהלות העירייה ואין מקום להתערב בהחלטותיה

79. כעולה מהאמור בפרק העובדתי, ברור כי לא נפל כל פגם בהתנהלות העירייה. נהפוך הוא, העירייה משקיעה משאבים עצומים באופן ייחודי לילדי מבקשי המקלט בעיר, הן מבחינת כוח האדם והן מבחינה תקציבית, כל זאת, ללא שהיא מקבלת סיוע מהמדינה למימון הדברים.

80. יסוד מוסד במשפט המנהלי, כי בית המשפט לא שם עצמו בנעלי הרשות המנהלית, וכי בית המשפט יתערב אך ורק באותם מקרים בהם הרשות המנהלית פעלה בחוסר סבירות קיצוני החורגת לחלוטין מתחום הסביר, דבר שכפי שפורט בהרחבה לעיל אינו מתקיים בענייננו. וראה לעניין זה בג"צ 153/87 שקדיאל נ' השר לענייני דתות, פד"י מב' (2) 221, בג"צ 636/86 נחלת ז' בוטינסקי, מושב עובדים נ' שר החקלאות, פד"י מא (2) 701, ר. הר זהב, המשפט המינהלי הישראלי עמ' 435-436.

81. כן מופנה בית המשפט הנכבד, לדבריו של כב' המשנה לנשיא שמגר (כתוארו אז) בבג"צ 197/83 סיטאר אפנה בע"מ נ' שר התעשייה ואח' פד"י לו (2) 388 :

"אין בית המשפט נוטה להתערב אך ורק בשל כך שהפתרון שנקבע אינו הטוב ביותר, לדעתו, אשר אליו ניתן היה להגיע בנסיבות העניין. כאשר ישנו מרווח של אפשרויות... יתערב בית המשפט אך ורק אם הדרך אשר בה בחרה הרשות חורגת לחלוטין מתחום הסביר."

82. משמעות הדברים הינה, שאף אם בית המשפט סבור כי בידו פתרון טוב יותר מזה שהרשות המנהלית בחרה בו, ובמקרה דנא נעלה מכל ספק כי אין כל מקום לסברה שכזו, הרי שגם אז לא יתערב בית המשפט בהחלטת הרשות המנהלית אלא אם כן, כאמור, החלטתה חרגה לחלוטין ממתחם הסבירות.

83. בעניינינו, פעלה עיריית פתח תקווה על פי כל דין והעותרים הם אלו המבקשים לדרוס ברגל גסה את הדין, מבלי שמיצו הליכים ולאחר שעתירתם הינה תיאורטית ומשוללת כל בסיס עובדתי. משכך אף מטעם זה מתבקש ביהמ"ש לדחות את הבקשה לצו ביניים, כמו גם את העתירה כולה.

סיכוי העתירה קלושים ומאזן הנוחות נוטה בבירור לטובת המשיבות

84. הצידוק היחידי שמפרטים המבקשים למתן צו הביניים, הינו כי לולא יעשה כן לא ישמר מקום לילדי מבקשי המקלט בגנים ובבתי הספר בעיר פתח תקווה, שזהו הסעד המבוקש בעתירה. למעשה, מבקשים העותרים מביהמ"ש לשנות את כלל שיבוצי הילדים בעיר לגן/ בית ספר. סעד זה מבוקש שכך – כך לטענת העותרים – "נפגעות קשה זכויותיהם", בשל כך שעשרות מהעותרים יוותרו ללא מסגרת חינוכית.

85. ואולם – כאמור לעיל, לא מיניה ולא מקצתיה.

86. 194 עותרים משובצים למסגרות חינוך בעיר, גני ילדים ובתי ספר, כך שמקומם נשמר ואין כל מקום להקפיא את הרישום בגנים. מתוכם – 60 עותרים מפוזרים בבתי הספר היסודיים ברחבי העיר, 101 עותרים רשומים ל-4 גנים יעודיים הקרובים למקום מגוריהם, בהם יהנו מהקצאת משאבים וכוח אדם ייחודית, בהתאם לצרכים הספציפיים של גנים אלו ו- 33 ילדים שובצו לגני עירייה ברחבי העיר, בהתאם לאיזור הרישום במקום מגוריהם (כולל עותר המשובץ לחינוך המיוחד).

87. 31 מהעותרים טרם המציאו מסמכים המעידים על מקום מגוריהם בעיר ולפיכך לא ניתן לשבצם – ללא הוכחת מקום מגורים, 8 עותרים לא פנו כלל לעירייה והמציאו מסמכים, 5 עותרים זכאים לשיבוץ ואולם טרם הגיעו למשרדי העירייה על מנת להסדיר את שיבוצם כנדרש, עותר 1 אינו מתגורר בתחומי העיר ו- 3 מהעותרים הינם תלמידי כיתה א' בעיר וממשיכים לכיתה ב' בבית ספרם כך שאין כל מקום לעתירתם.

88. עיינו הרואות כי הסעד שמבקשים העותרים אינו עולה בקנה אחד עם העובדות כהווייתן. ויובהר, ככל והעותרים ימציאו מסמכים המעידים על מקום מגוריהם בעיר פתח תקווה מחוייבת העירייה לשבצם – לאחר קבלת המסמכים – בהתאם למקום מגוריהם ועל בסיס מקום פנוי, כפי ששובץ כל ילד אחר – אזור ישראל או מבקש מקלט – המגיש מסמכים בעת הזו לרישום.

89. הסעד המבוקש על ידי העותרים הקפאת השיבוץ ויצירתו מחדש, בהתאם לרצונם של העותרים, הינו מקומם במיוחד שעה שהעותרים עצמם הם אשר לא עמדו בהוראות נוהל משרד החינוך לרישום ולא הוכיחו את מקום מגוריהם, בעוד העירייה פועלת בהתאם לדין ועושה ככל יכולתה להיענות לדרישות העותרים.

90. לאור האמור, ברי כי מאזן הנוחות נוטה בבירור לטובת העירייה. לא בכדי מתייחסים העותרים בלקוניות ובסעיף האחרון לבקשתם למאזן הנוחות, אשר בעטיו מבוקש צו הביניים, תוך

שמסתפקים הם בביטוי הסתום – "בשל הפגיעה הקשה בזכויותיהם". על כף המאזניים עומדת מחד – התנהלותה התקינה והראויה של העירייה, ומאידך – התנהלות העותרים – בניגוד לדין, תוך שהם מטילים רפש בעירייה, בחוסר תום לב, מתוך מטרה לעקוף את הדין ומגדילים הם לעשות כשהם פונים לביהמ"ש בבקשה כי יעשה כן.

91. לאור סיכוייה הקלושים של העתירה ולאור נטייתו המובהקת של מאזן הנוחות לטובת העירייה, מתבקש ביהמ"ש הנכבד לדחות את הבקשה לצו הביניים.

סיכום

אשר על כן ולאור כל האמור והנטען לעיל בתגובה זו, תטען המשיבה כי דין הבקשה לצו ביניים, כמו גם דין העתירה כולה, להידחות - בין אם על הסף ובין אם לגופה - ובית המשפט הנכבד מתבקש לחייב את העותרים בהוצאות המשיבה לרבות בשכ"ט עו"ד ומע"מ בגינן.

92. לתגובה זו מצורפים תצהיריהן של ד"ר מיכל אונגר, מנהלת אגף גני ילדים בעיריית פתח תקוה וגב' טלי טולדנו מנהלת האגף לחינוך יסודי בעיריית פתח תקוה.

יחזקל ריינהרץ, עו"ד

איילת צור, עו"ד

ב"כ המשיבות

תצהיר

אני הח"מ, ד"ר מיכל אונגר בעלת ת.ז. מס' 057796799, לאחר שהוזהרתי כי עלי להצהיר את האמת וכי אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק באם לא אעשה כן, מצהירה בזאת בכתב כדלקמן:

אני משמשת כמנהלת אגף גני ילדים בעיריית פתח תקוה והנני עושה תצהיר זה בתמיכה בעובדות תגובת העירייה לבקשה לצו ביניים בעת"מ 14518-07-20 בבית המשפט המחוזי מרכז בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים.

1. האמור בפרק העובדות בתגובת העירייה נכון עפ"י מיטב ידיעתי ואמונתי.

2. המקור לידיעתי ואמונתי הוא עבודתי בעירייה.

3. זה שמי זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

ד"ר מיכל אונגר

א י ש ו ר

הנני לאשר כי ביום 19/7/21 שוחח עו"ד יחזקאל ריינהרץ עם ד"ר מיכל אונגר המוכרת לי אישית ולאחר שהוזהרתי כי עליה להצהיר את האמת וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה את נכונות הצהרתה דלעיל וחתמה עליה.

תצהיר

אני הח"מ, טלי טולדנו, בעלת ת.ז. מס' 027827856, לאחר שהוזהרתי כי עלי להצהיר את האמת וכי אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק באם לא אעשה כן, מצהירה בזאת בכתב כדלקמן:

אני משמשת כמנהלת אגף חינוך יסודי בעיריית פתח תקוה והנני עושה תצהיר זה בתמיכה בעובדות תגובת העירייה לבקשה לצו ביניים בעת"מ 14518-07-20 בבית המשפט המחוזי מרכז בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים.

1. האמור בפרק העובדתי בתגובת העירייה נכון עפ"י מיטב ידיעתי ואמונתי.

2. המקור לידיעתי ואמונתי הוא עבודתי בעירייה.

3. זה שמי זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

טלי טולדנו

א י ש ו ר

מקבל/ת

הנני לאשר כי ביום 14.7.20 שוחח עו"ד מקבל/ת עם טלי טולדנו המוכרת לי אישית ולאחר שהוזהרתי כי עליה להצהיר את האמת וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה את נכונת הצהרתה דלעיל וחתמה עליה.

החוקאלי מקבל/ת, עו"ד
מ"ת מקבל/ת

טבלת נספחים:

חוברת משרד החינוך וכן מחקר בעניין קליטת תלמידים פליטים במערכות חינוך ברחבי העולם	.1
תכנית יום למידה בנושא ילדי מבקשי מקלט	.2
הודעה בטגרית בעניין הרישום לגני הילדים	.3
מכתב ראש העיריה משנת 2017	.4
מכתב מנהל מינהל החינוך מיום 18.3.19	.5
העמודים הרלוונטיים מתוך נוהל משרד החינוך	.6
טבלה המפרטת סטטוס עדכני של העותרים	.7
טופס בקשה לאישור הסעה חריגה	.8

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המינהל הפדגוגי
 אגף א' לחינוך קדם-יסודי

קווים מנחים
לצוותים העובדים בגני ילדים
שבהם לומדים
ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט

גן "שעורה"
 הגנת סוטה טיחוסטוף
 הסייעת נחמה אהרון

פתח דבר

העבודה עם ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט מורכבת, ודורשת התייחסות מערכתית-אקולוגית ואימוץ גישה רב-תרבותית. גישה כזאת שוזרת את התרבויות השונות אלו באלו, מתוך ראיית העושר והפוטנציאל שלהן להעשיר את חיי הילדים והילדות בגנים, ואת החברה הישראלית בכלל. העקרונות המוצעים בעבודה בגני הילדים הללו הם עקרונות דומים לעבודה עם כלל ילדי ישראל, בדגש על רגישות תרבותית והתייחסות אל המאפיינים הייחודיים של האוכלוסייה.

אנו מגישים לכם, הצוותים החינוכיים, את החוברת "קווים מנחים לעשייה חינוכית לצוותים העובדים בגני ילדים שבחס לומדים ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט", ובה עקרונות לעבודה ושלל הצעות ליישום. אני מודה לחברי הוועדה על שיתוף הפעולה.

סימה חזד

מנהלת האגף לחינוך קדם-יסודי

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

כתבו:

ד"ר אסתר ברוקס, מנהלת המחלקה להפעלה פדגוגית
ד"ר קלודי טל, מכללת לוויןסקי לחינוך
לי אורה קליינמן, מדריכה מרכזת, האגף לחינוך קדם-יסודי
מירב תורגמן, מדריכה מרכזת, האגף לחינוך קדם-יסודי
ברברה אנדרס, מדריכה לחינוך סביבתי, האגף לחינוך קדם-יסודי
סמדר שמעיה, מנהלת אשכול גנים "ירדן" בעיר תל אביב
אורנה אברהם, גנת מובילה בעיר תל אביב
סוטה טיחוסטוף, גנת מובילה בעיר תל אביב
שרי בר-און, מנהלת עמותת "מטפלים ללא גבולות"

קראו והעירו:

נאוה כהן, מפקחת גני ילדים מחוז תל אביב
שרון צלר, מפקחת גני ילדים מחוז תל אביב
עליזה בדרשי, מפקחת גני ילדים מחוז תל אביב

גן "רכבת"
גנת אינה פלדמן
סייעת חנאן קומע

בחודשים יולי-אוגוסט 2016 התכנסה ועדה באגף לחינוך קדם-יסודי של משרד החינוך, שמטרתה לבנות תכנית מותאמת לגני הילדים הציבוריים בתל אביב, שמאוכלסים על ידי רוב של ילדי "מהגרי עבודה ומבקשי מקלט". זהו השם הזמני שבאמצעותו הוחלט לאפיין את הילדים ואת המשפחות, אף שמדובר בקבוצה מעורבת שמשנה את אופייה במהלך השנים ובה ילדים של מהגרי עבודה ושל מבקשי מקלט; למשפחותיהם של רבים מהילדים אין מעמד אזרחי מוסדר בארץ.

בעיר תל אביב ריבוי של גנים שמאוכלסים על ידי ילדים של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט. בשנת הלימודים תשע"ז היו שלושים גני ילדים ובהם כאלף ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט. בשנת הלימודים תשע"ז צפוי גידול של יותר מ-50% במספר הילדים וצפויים להיפתח עשרים גנים נוספים, שישה מהם בצפון תל אביב, דבר שידרוש מערך הסעות אל הגנים וחזרה.

בישיבות הוועדה השתתפו גנות שניהלו בשנים האחרונות גנים מסוג זה וצברו ניסיון שממנו נוכל כולנו ללמוד, נציגות האגף לחינוך קדם-יסודי, נציגות עיריית תל אביב, מפקחות, יועצות, אנשי מקצוע שהרבו לעבוד עם אוכלוסייה זאת, נציגות מכללות להוראה, נציגות "מסילה" ויוניטף.

חברי הוועדה:

סימה חדר, מנהלת האגף לחינוך קדם-יסודי

אורית טופלברג, סגנית מנהל מחלקת גני ילדים, עיריית תל אביב
אורנה אברהם, גנת מובילה בעיר תל אביב
איילת דברת, מסילה
אורה גולדהירש, מנהלת המחלקה לטיפול בפרט
ברברה אנדרס, מדריכה מרכזת האגף לחינוך קדם-יסודי
גלי ויסקי, יועצת חינוכית יוניטף
ד"ר אסתר ברוקס, מנהלת המחלקה להפעלה פדגוגית, משרד החינוך
ד"ר דן שגיב, מכללת לוינסקי
יעל יונה, יועצת חינוכית
ליאורה קליינמן, מדריכה מרכזת, האגף לחינוך קדם-יסודי
מוניקה ויניקור, מדריכה מרכזת האגף לחינוך קדם-יסודי
מירב תורגמן, מדריכה מרכזת האגף לחינוך קדם-יסודי
נאוה כהן, מפקחת גני ילדים, תל אביב
סוטה טיחוסטוף, גנת מובילה בעיר תל אביב
עמית זהר, מסילה
ד"ר קלודי טל, מכללת לוינסקי
רעות מלטר, מנהלת אזור צפון, מחלקת גני ילדים עיריית תל אביב
שולמית פלח, מנהלת אזור דרום, מחלקת גני ילדים עיריית תל אביב
שירי מסינג-עיון מדריכה
שרי בר און, מנהלת "מטפלים ללא גבולות"
שולמית אבו חצירה, מנהלת תכנית כישורי למידה

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

תוכן עניינים

עמוד	פרק
6.....	מבוא
9.....	תפיסות ועקרונות פדגוגיים
18.....	שפה משותפת בגן
21.....	עבודת צוות
	יישום
25.....	פותרים שנה
32.....	סיפורי הצלחה
44.....	מעגלי תמיכה
47.....	רשימת חומרי עזר לצוותים החינוכיים
52.....	רשימה ביבליוגרפית
54.....	נספחים
	דפי מידע בעברית
	דפי מידע באנגלית
	דפי מידע בטיגריניה

א. מבוא

הלמידה של הילדים בגנים ציבוריים מתקיימת בהתאם לאמנת האו"ם בדבר זכויות הילד - אמנה בין-לאומית השואפת לקבוע את זכויותיהם הפוליטיות, האזרחיות, הכלכליות והתרבותיות של ילדים ובני נוער. עצרת האו"ם אימצה את האמנה בנובמבר 1989, והיא אושרה ואושררה בישראל בשנת 1991. האמנה קובעת כי טובת הילד היא שיקול ראשון במעלה והיא מחייבת את המדינה כל אימת שהיא מקבלת החלטה שיש בה כדי להשפיע על כל הילדים או על ילד מסוים. יתרה מזאת, ביסוד החינוך הציבורי לילדים של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט בישראל ובכלל כאלו שמעמדם האזרחי מוטל בספק, יצא חוזר מנכ"ל בשנת 2000 (חוזר מנכ"ל תש"ס/10/א), כ"ז אייר תש"ס, 1 ביוני 2000) המחיל את חוק חינוך חובה בישראל על כל ילד ללא קשר למעמד האזרחי שלו ושל הוריו.

במסמך עשייה חינוכית בגן הילדים - קווים מנחים לצוות החינוכי (משרד החינוך, 2010) נכתב: "לגנת הגן תפקיד מרכזי, משמעותי, ובעל השפעה על תהליכי ההתפתחות המיטבית של כל אחד מילדי הגן... לגנת מחויבות מקצועית כלפי כל אחד מילדי הגן, כלפי קבוצת הילדים, וכלפי הורי הילדים. בהיותו חלק מהמערכת החינוכית במדינת ישראל, מחויבת הגנת לפעול על פי מדיניות משרד החינוך, ליישם את ההוראות המוגדרות בחוזרי המנכ"ל ובמסמכים המועברים לה על ידי המפקחת" (עמ' 8).

הכללים שמנחים את העשייה החינוכית בגנים המאוכלסים על ידי ילדי מהגרי העבודה ומבקשי המקלט הם אותם קווים המנחים את העשייה החינוכית בכל גן ילדים ציבורי אחר בישראל, אלא שעשייה חינוכית טובה חייבת להיות מותאמת למאפייני אוכלוסיית הילדים והמשפחות. העקרונות המנחים של עשייה חינוכית תואמת התפתחות (DAP-Developmentally Appropriate Practice, Copple & Bredekamp, 2009) מתייחסים להתאמה לגיל, להבדלים בין-אישיים בין הילדים ולמאפיינים התרבותיים של המשפחות והקהילות. כשמדובר בקהילות הילדים של מהגרי העבודה ויתר הילדים שמעמדם איננו ברור, מדובר באוכלוסייה מגוונת מבחינה תרבותית, שמגיעה ממקומות שונים בעולם. יתרה מזאת, בהתייחסות לקהילות יש לקחת בחשבון את הממשק בין משפחות הילדים לבין הקהילות המארחות.

בית נטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

מאפייני הגנים שמאוכלסים בילדים של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט בעיר תל אביב

עשייה חינוכית תואמת התפתחות משמעה התאמת העשייה החינוכית למאפייני הילדים, למשפחות ולקהילות. הילדים שמאוכלסים את הגנים המדוברים מגיעים ממקומות מגוונים בעולם: אריתראה, סודן, פיליפינים, מולדובה ועוד. עם זאת ניתן לקבוע כי למרות הקשיים, לילדים המגיעים לגנים פוטנציאל אישי כמו לכל ילד אחר ואופי ייחודי משלו כמו לכל ילד אחר.

המאחד את הילדים הוא מצב שמעמיד את התפתחותם בסיכון: חיים במדינה זרה, מעמד אזרחי שהופך את חייהם למאופיינים על ידי אי-ודאות רבה שפוגעת בהרגשת הביטחון הרגשי, חיים בעוני של המשפחות עם כל הנלווה לכך, יחסים מתוחים עם האוכלוסייה המארחת. תנאי החיים הקשים עשויים להביא לתפקוד נמוך מהפוטנציאל של הילדים ולריבוי בעיות התנהגות וקשיים חברתיים. יתרה מזו, רבים מהילדים עלולים לחוות גם חוסר ביטחון תזונתי. הורי הילדים טרודים בבעיות פרנסה ולעתים חוששים מה"שלטונות" שצוותי הגנים מייצגים אותם. עם זאת, חשוב מאוד להכיר בכך שגם בין הורי הילדים יש שונות באשר לאיכות התפקוד ההורי בתנאים הקשים שבהם הם מגדלים את ילדיהם.

גן "שובל"
גנת מרגרט אפשטיין
סייעת תמרה

לילדים מטבעם יכולת הסתגלות מהירה יותר. הם בעלי גמישות התפתחותית, ונמצאים עדיין בתהליך רכישת ידע וכלים. הילד נקלט מהר יחסית, ולומד את קוד השפה וכללי ההתנהגות במקום החדש. מצב זה יוצר בעיה המכונה "היפוך תפקידים": הילד "לוקח על עצמו" שורה של תפקודים שבמצב נורמטיבי נכון היה שיהיו בידי ההורה, החל מתרגום ותיווך הקשר עם הסביבה המידית והממסד, וכלה בדאגה להורה המתמודד והימנעות מהטרדה או הכבדה. הילד מביא עמו נורמליזציה והסתגלות, וההורה, מנגד, נמצא בקרב הישרדות. הילד, מצדו, נאלץ לקחת על עצמו פונקציות הוריות: הוא שומר על אחיו הקטנים, מדווח להוריו על ניידת משטרה מתקרבת ועוד. התוצאה היא ערעור המבנה המשפחתי במובן העברת עומסים רגשיים שבאופן טבעי ההורה סופג עבור ילדו אל הילד שאינו בשל דיו לעיבוד והתמודדות עם הקושי. בנוסף, נוצר קונפליקט בין הערכים והכישורים התרבותיים שההורה מביא עמו מארץ מולדתו, אל מול הקוד התרבותי החדש, שהילד מפגיש אותו עמו (דביר, אלוני והררי, 2010).

גן "אסיף"
גננת עמית
סייעת לוריין

ב. תפיסות ועקרונות פדגוגיים

העקרונות המנחים והתפיסות הפדגוגיות המפורטות מתאימים לכלל הילדים בגני הילדים. הייחוד בעקרונות אלו הוא הדגש המושם על המגוון התרבותי והייחודי של אוכלוסיית הילדים ומשפחותיהם.

1. שמירה על זכויות הילדים

התכנית המוצעת מונעת על ידי המחויבות לכל ילד וילדה כיחידים וכקבוצה. מחויבות זו מתבססת, כאמור, על האמנה לזכויות הילד, המדיניות של משרד החינוך ושל האגף לחינוך הקדם-יסודי.

2. "תהיו אוהבים זה את זה ותהיו מכבדים זה את זה" (רבה פרק כ"ו)

חינוך הומניסטי המחויב לעמדה ערכית ולערכים חברתיים אוניברסליים. חינוך כזה מאפשר לילדים לממש את עצמם ואת יכולותיהם, באמצעות דיאלוג מכבד ומתמיד בין כל באי הגן: ילדים, צוות חינוכי ומשפחות הילדים.

3. ראייה מערכתית-אקולוגית של התפתחות הילדים והילדות

התכנית המוצעת נשענת על ראייה מערכתית אקולוגית של התפתחות האדם – דהיינו, הבנה שהתפתחות הילד מושפעת מזיקות דינמיות בין ילד מתפתח לבין גורמים סביבתיים שעמם הוא נמצא בקשר ישיר ועקיף (המשפחה, קבוצת בני הגיל וצוות הגן הנמצאים אתו בקשר ישיר כמו גם תנאי העבודה של ההורים, הקשרים בין מסגרת החינוך לבין ההורים, תנאי המגורים של המשפחה ומידת האלימות בשכונות המגורים, ערכים ונורמות תרבותיים במשפחה,

בשכונה, במדינה, תקופת החיים שבה חי הילד). התאוריה האקולוגית של ברונפנברנר (Bronfenbrenner,

1979) מתמקדת בתהליכי הרציפות והשינוי שמשפיעים על ההתפתחות. במקרה שלנו, חשוב להכיר מקרוב את תהליכי הרציפות והשינוי של הילדים למשפחות "מהגרי העבודה" ו"מבקשי מקלט".

יצירת קשרים שבונים תחושת של ביטחון ושייכות עם כל אחד מהילדים

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

במודל הביו-אקולוגי המעודכן של ברונפנברגר ומוריס (Bronfenbrenner & Morris, 2006) נעשה ניסיון להגדיר תהליכים, שכוללים צורות שונות של אינטראקציה בין האורגניזם לסביבה (Proximal processes) שנתפסים כמכניזמים מרכזיים (על פי כינויה של ד"ר קלודי טל "חומר פעיל"), שפועלים לאורך זמן, ויוצרים את ההתפתחות האנושית (p.795). ההנחה היא ש"הכוח" של התהליכים האלו להשפיע על ההתפתחות תלוי במידה רבה במאפייניו של האדם המתפתח (Person), בהקשרים סביבתיים קרובים ורחוקים (Context), ובתקופה ופרקי הזמן (Time) שבהם פועלים התהליכים הפרוקסימליים. התהליכים הפרוקסימליים המרכזיים, קרי אינטראקציות שמשפיעות על ההתפתחות בגיל הרך הן אינטראקציות רציפות ואינטנסיביות עם הורי הילדים ועם צוותים חינוכיים לצד אינטראקציות עם הסביבה הפיזית (בגן ובבית).

4. אינטראקציות בין ילדים לסביבה החברתית והפיזית בגן

קשרים טובים בין גנות לילדים נחשבים לאחד הבסיסיים הכרחיים להתפתחות רגשית, חברתית, וקוגניטיבית טובה (Barber, Stolz & Olsen, 2005; Hamre et al, 2013). כישורים של עבודת צוות ופתרון בעיות הוצעו על ידי צוותים בין-לאומיים ככישורים מרכזיים שנחוצים לילדים ומורים במאה ה-21 (Care & Griffin, 2015). הילדים של הורים מהגרי עבודה ומבקשי מקלט זקוקים לכישורים אלו כמו כל יתר הילדים, מה גם שהם חיים בתנאי אי-ודאות קיצוניים. פיתוח היכולת להתמודד עם מגוון מצבים וללמוד לפתור בעיות ולא פחות מכך לטפח תחושות מסוגלות עצמית, קרי אמונה ביכולתם לפתור בעיות, הם כלים הכרחיים להתפתחות טובה עד כמה שניתן בנסיבות חייהם. אינטראקציות אינטנסיביות עם מבוגרים וילדים אחרים ומשוב מהמבוגרים והילדים, עשויים לתרום הן לטיפוח כישורים של התמודדות עם בעיות התנהגות והן למסוגלות העצמית.

חלוקה לקבוצות קבועות, ועבודה על בסיס יומימי, בשיתוף כל צוות הגן

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

התאוריות של ויגוצקי (2004) ופירשטיין (1998) ויישום של התאוריה של פירשטיין לחינוך לגיל הרך (קליין, 2007) מספקים בסיס רעיוני וכן מאפיינים של אינטראקציות תיווכיות שעשויות - אם הן **שיטתיות ואינטנסיביות** - להביא להשתנות קוגניטיבית אצל הלומדים. השתנות קוגניטיבית נשענת על ניכוס של "כלים פסיכולוגיים" (מעין אסטרטגיות התמודדות וייצוגים שמתווכים את ההבנה והטיפול בעולם) ומושגים מדעיים שנחוצים להבנת העולם ולפתרון שיטתי של בעיות. לשם ניכוסם של הכלים הפסיכולוגיים והמושגים המדעיים, נדרשים:

- אינטראקציות רציפות, אינטנסיביות והדדיות עם הילדים, בהן מושגת הקשבה פעילה של הגננת לילדים ושל הילדים לעמיתיהם ולגננת;
- תיווך שאופף אנשים, בעלי חיים, צמחים, חפצים, תופעות, רגשות, ומחשבות בעולם המשמעות;
- אינטראקציות שמעודדות ילדים להתעלות מעל המציאות המידית, לחשוב מעל ומועבר למה שקולטים חושיהם;
- אינטראקציות שמעודדות את הילדים לנכס לעצמם בהדרגה, בעזרת המבוגר, יכולת של התאמת ההתנהגות לדרישות המשימה ויכולות של ויסות עצמי;
- תיווך רציף ומתמיד של תחושת אמון ביכולותיו;
- אינטראקציות שמתמקדות בנושאים, תכנים ואירועים שהם חלק מחיי היומיום והם מעניינים את הילדים ורלוונטיים להם.

כדי לאפשר אינטראקציות אינטנסיביות ורציפות עם כל אחד מילדי הגן, שיש להן המאפיינים המצוינים מעלה, מתחייב ניהול מוסרי של גן (טל, 2010; Tal, 2016) שיוצר תנאים לרווחה רגשית ולמידה של כולם בהתחשב בשונות שמאפיינת את הילדים ואת אנשי הצוות.

יצירת אינטראקציות
אינטנסיביות שמטפחות
שליטה בשפה וכישורים
של פתרון בעיות

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

אחד הרכיבים של ניהול גן (גם בהתאם לרפורמת אופק חדש) הוא ניהולן של **קבוצות למידה קבועות על בסיס קבוע**. קבוצות אלו מאפשרות את יצירת הקשרים האינטימיים עם ובין הילדים ואת התפתחותו של התיווך שעשוי להביא לטיפול כישורים חברתיים וכישורים של עבודת צוות ופתרון בעיות. לשם כך נדרש לבדוק ולשפר ללא הרף את איכות האינטראקציות בין ועם הילדים בקבוצות הלמידה.

5. רב-תרבותיות כעיקרון מנחה של ניהול הגן

הגיוון התרבותי של משפחות הילדים המגיעים לגנים והשונויות ביניהן (בהשתייכות העדתית והדתית) ובין רוב החברה הישראלית, ובינן לבין מהרקע העדתי והדתי של רוב צוותי הגנים, מחייבים הבנה של הזהות התרבותית האישית ושל הזולת. ניהול גן מעין זה מחייב את הגננת ואת חברות הצוות למה שקרוס וחבריו (Cross et al, 1989) מכנים **כשירות תרבותית**.

כשירות תרבותית (cultural competence) היא מארג קוהרנטי של התנהגויות, עמדות ומדיניות, אופייני למערכת, לארגון או לקבוצה של אנשי מקצוע, אשר מאפשר להם לתפקד באופן אפקטיבי במצבים שבהם קיימת נוכחות של אנשים מתרבויות שונות. קרוס ושותפיו טוענים שתפקוד כשיר תרבותית של מערכת, ארגון או קבוצה של אנשי מקצוע כולל את חמשת הרכיבים האלה:

1. יכולת להעריך ולהוקיר שונות בין בני אדם;
2. יכולת להפעיל הערכה עצמית לגבי התרבות של הקבוצה המעריכה;
3. מודעות לקיומה של דינמיקה האופיינית למפגש בין תרבויות;
4. ידע על התרבויות השונות;
5. מוכנות לפתח שירותים שמביאים בחשבון את השונות התרבותית.

לכן, כשירות תרבותית מחייבת שילוב של מדיניות, עמדות ופרקטיקות מותאמות תרבותית במסגרת ניהול הגן.

התאמת תכנים למאפיינים התרבותיים של הילדים הנובעת מקבלת השונות התרבותית (ספרי ילדים, מוזיקה וכו'). הימצאות בכל גן של ספרי ילדים בשפות שלהם; שיתוף עם ההורים לחשיפה לתכנים תרבותיים.

גן "כוכב"
גננת נאווה בן אבי
שייעת לאה ברזילי

6. קשר עם ההורים ומשפחות הילדים

תפיסה מערכתית מחייבת שהצוות החינוכי של גן הילדים יעמוד בקשר עם הורי הילדים, זאת בהנחה לפיה הלמידה מתרחשת בהקשר חברתי, מתוך כבוד הדדי ושיתוף פעולה בין כל השותפים שלהם רקע שונה ונקודות מבט אחרות. גישת הצוותים להורים מחייבת התאמה למאפייני התרבות ולאילוצי החיים שלהם: לקבל אותם, לנסות להבין אותם ולהציע דלת פתוחה למסגרת החינוכית. חשוב להשתמש ב"נכסים התרבותיים" ובידע שהילדים ובני משפחותיהם מביאים אתם (תובל, 2009).

חשוב לשתף את ההורים וליצור המשכיות בין הגן והבית. לדוגמה, ילד מתחיל בעבודה בגן וממשיך בבית. ההנחה עוברת גם לשיתוף ההורים בבית. יחד עם זאת, הצוות החינוכי צריך להביא בחשבון שיש הורים שמסוגלים וכאלה שלא. חשוב גם לא לתבוע דברים בלתי אפשריים מהורי הילדים (בכסף או בהשתתפות) ולא להתייחס אליהם כאל "לא טובים" אם התנהגותם אינה מתאימה לציפיות הגנות על בסיס תפיסות העולם שלהן.

מומלץ גם...

- להשתמש במגוון דרכים ליצור תקשורת עם הורים;
- למצוא מתרגם או מגשר להפצת מידע על לוח ההורים בשפתם;
- ללמוד כמה מילים (שלום, בוקר טוב) שיעזרו לפתוח את הלב וליצור קרבה;
- להכיר את ההורים ואת הפוטנציאל שלהם כדי להסתייע בהם לקידום הילדים;
- לזהות קודים תרבותיים לפני קבלת החלטות בתכנית העבודה כדי למנוע אי-הבנות;
- חשוב להסתייע בגורמים המכירים את האוכלוסייה או הורה שיכול לסייע.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

7. אתיקה מקצועית

חשוב לשמור על פרטיותם של הילדים ומשפחותיהם, ולהנהיג גישה שאיננה ביקורתית כלפי מאפיינים חברתיים, תרבותיים, צבע העור וכדומה.

8. מעקב התפתחותי ועבודה דיפרנציאלית

ילדים צעירים מתאפיינים בהבדלים אינדיבידואליים בולטים בתחומי ההתפתחות השונים. חשוב לערוך מעקב התפתחותי עקבי ודינמי כדי ללמוד על החזקות והקשיים המשתנים של הילדים ולתת מענה דיפרנציאלי לצרכים המשתנים שלהם. חשוב להעלות בישיבות צוות את סוגיית ההבדלים האינדיבידואליים ולהעלות רעיונות לעבודה מותאמת יותר לילדים שונים. כמו כן חשוב ליידע את ההורים באבני דרך בהתפתחות נורמטיבית של ילדים בגיל הרך. ידע זה עשוי לסייע להורים בהבנה את חיי הגן בהקשרם ההתפתחותי ועל ידי כך למנוע פירושים מוטעים העלולים ליצור תחושת חרדה ולהוביל לתגובות לא מותאמות.

בכל מקרה, חשוב להימנע מ"אבחון יתר", ולהקפיד על מעקב התפתחותי באמצעות פעילויות שבשגרת הגן. כדאי להיעזר בערכה "מבטים": חוברת הדרכה לעריכת תצפיות בסביבה הטבעית של הגן, המיועדת לגנות ולאנשי מקצוע נוספים העובדים בגני ילדים.

גן "קציר"
ננט פנינה בן עמי
סייעת רונית שובלי

9. "מאה שפות לילד"

שימוש במגוון אופנויות "מאה שפות לילד" (מושג אותו תבע מוריס מלגוצ'י ממייסדי רג'יו אמיליה שבאיטליה), כדי לעודד הבעה ותקשורת (שפתית, חזותית ותנועתית) באמצעים מגוונים: שפה דבורה, שפות גרפיות לא מילוליות, הבעות פנים ומחוות. כלומר, לאפשר לילדים ולילדות לבטא את כוונותיהם, רעיונותיהם, צורכיהם ורגשותיהם באופנים שונים בנסיבות שונות. לדוגמה: כדי להזמין ילד לארוחת הבוקר אפשר להשתמש בתנועות, מחוות, הצבעות, סמלים גרפיים, תמונות ומלל. במסיבות יום הולדת ניתן להדגים משחק באופנים ובייצוגים שונים; כדאי לאפשר לילדים מגוון דרכי ביטוי: ציור, ריקוד, יצירה בחומרים וכדומה.

השפה העברית היא אחד האמצעים המובילים את תהליך ההשתלבות. ילדי מהגרי העבודה רוכשים בו זמנית או ברצף (ברכישת עברית מגיל שלוש ואילך) שתי שפות: השפה העברית, ושפת המורשת (heritage language) היא השפה שבה הם משתמשים בתקשורת עם משפחתם. עבור רוב הילדים, החשיפה לשפה

העברית מתרחשת רק עם כניסתם לגן הילדים. חשוב לנהוג בגנים ב"גישה רבת-תרבותית ושוויונית" – ולאפשר לילדים לדבר בשפת המורשת. שוהמי (1995) מדגישה כי התביעה מהילדים לוותר על השימוש בשפת המורשת עלולה לגבות מהם מחיר קשה: פחד, צמצום הדיבור ונסיגה לשתיקה. שלילת שפת המורשת ותרבותה עלולה לגרום למשבר זהות ולפגוע בתקשורת בין הילדים והילדות לבין בני משפחתם.

יצירת ערוצים להבעה
מגוונת בערוץ תנועתי,
מוזיקלי, חזותי, מילולי

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

10. ארגון סביבה חינוכית

סביבה גמישה רכה עם אפשרויות רבות לתנועה ומשחק. רצוי להרבות בתנועה ובמוזיקה כחלק מסדר היום הקבוע של הגן. חשוב ליצור לוח עם תמונות של הילדים ומשפחותיהם וחשוב לשלב בגדים ובדים נעימים למשחק חופשי באזור המשחק הסוציו-דרמטי.

עיסוק יומיומי מרובה
בתנועה תוך התאמת סדר
היום לצרכי הילדים

חשוב גם...

- לשלב בספריית הגן ספרים שמייצגים תרבויות שונות ובשפות המדוברות במשפחות הילדים;
- להאזין למגוון מוזיקלי מבחינת סגנון וייצוג תרבותי;
- לשלב באזור המשחק אלמנטים מהתרבויות של משפחות הילדים בגן: תלבושות, חפצים, כלים;
- לתלות תמונות אמנות מתרבויות שונות;
- לשלב בפינת הבובות בובות כחות עור;
- לאפשר משחק עם חומרים טבעיים ומרגיעים: חול, אדמה, חומרים פתוחים.

לשהות בחצר יש חשיבות מיוחדת; שם יוכלו הילדים לשחק בצורה חופשית במגע עם הטבע. על כן רצוי:

- לשלב מרחבים טבעיים בחצר הגן;
- לעודד את הילדים לשחק באופן חופשי בחצר;
- לקדם ערכים סביבתיים באמצעות טיפול בגינת ירק בערוגות וכדומה;
- לשלב צמחי תבלין בגינה מאפשרים הכנה של תוצרים ופעילות רב-חושית לאורך כל שנת הלימודים;
- לזמן ציוד המאפשר תנועה מרבית.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

11. בריאות, היגיינה וחיסונים

חשוב לבדוק אצל ההורים אם הילדים מקבלים את כל החיסונים הנדרשים, אם יש לילדים רופא ילדים במקרה שהילדים חולים, וחשוב לשתף את ההורים בהרגלי ההיגיינה הנהוגים בגן שמעודדים רכישת כישורי חיים ושעשויים למנוע מחלות.

12. תזונה

חשוב לבדוק אצל ההורים אם הילדים אלרגיים למאכל כלשהו. חשוב לעודד את ההורים לשלוח לילדיהם כריכים ופרי, ולהסביר את החשיבות באוכל שיש בו את מרב אבות המזון. חשוב להנהיג בגן תזונה מאוזנת וכך להוות מודל לילדים, לצוות ולמשפחות הילדים. חשוב להנהיג הזנה משותפת של ארוחת בוקר, ולהכין עם ילדי הגן ארוחות בוקר בריאות ומגוונות. האכילה המשותפת היא אירוע חברתי שבו באים ילדי ביטוי כישורים חברתיים, נימוסי שולחן ונימוסי שיח מקובלים, והבניה תרבותית. בישיבה המשותפת בזמן האוכל יש לילדים הזדמנות להביע את רצונם והעדפותיהם ולשוחח עם היושבים לשולחן. התייחסות הצוות להתנהגויות אלו חשובה מבחינה חברתית, שפתית ותרבותית.

הבטחת ביטחון תזונתי (אפשר לשקול הזנה משותפת שבה הילדים עצמם ייקחו חלק בארגון).

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

ג. שפה משותפת בגן

רב-לשוניות היא מרכיב מעצב בחוויה הרב-תרבותיות שבה הילדים גדלים. השוני הלשוני-התרבותי מחייב, בצד שימור שפת המורשת, שליטה בעברית על מאפייניה האורייניים והדבוריים, לצורך הצלחתם העתידית של הילדים בהשתלבות חברתית ובלמידה. רכישת שפה במצבי רב-לשוניות ברצף, מחייבת תכנון מובנה ומדורג המלווה בהמחשה של מבנים דקדוקיים, לקסיקון ושימושי לשון חברתיים בעברית. רכישה יעילה שלהם נדרשת בסיטואציות חברתיות ובפעילויות מתכללות רב-חושיות.

למידת שפה חדשה בגן מתרחשת בהקשר חברתי, מתוך כבוד הדדי ושיתוף פעולה בין אנשים בעלי רקעים ונקודות מבט שונים. תפקידו של צוות הגן בתהליך זה הוא ליזום פעילויות המאופיינות בשיתוף פעולה בין כלל השותפים בגן: **מחנכים, ילדים ובני משפחותיהם** (תובל, 2009). חשוב שצוות הגן יסב את תשומת לב הילדים להיבטים חברתיים של אירוע, ויתמלל על ידי **משחק תפקידים** מצבים תקשורתיים-חברתיים שגרתיים. לדוגמה: משחק המציג מפגשים של מריבה והתפייסות, ליווי מילולי של הצטרפות ילד לפעילות בקבוצה עם חבריו, בקשת חפץ וקבלתו, המללת תגובות רגשיות-חברתיות וכולי. המודל השפתי שהגננת מציגה, המלווה בייצוגים ובסמלים, מעודד שימוש בכוונות תקשורתיות מגוונות (שאינן רק בקשות) כגון שאלות, הבהרות, תיאורים וכולי. הערך הגבוה שהגננת נותנת לתקשורת ולשיחה, חשוב להתפתחות כישורי השפה והתקשורת של ילדי הגן. כל זאת, באווירה מכילה ומכבדת, ויתר על כן, בעידוד להעזה ולהתנסות בכלים הלשוניים והאחרים ללא חשש משגיאות, ומתן משוב מעשיר ומעצים.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

שפה נרכשת בהקשרים משמעותיים לילדים:

- ✓ השתתפות במצבים החוזרים על עצמם בשגרת הגן תוך המללה משמעותית של שגרת הלשון שמלווה אותם. לדוגמה, תוך כדי סידור הקוביות הילדים לומדים פעלים כמו 'לסדר', 'לשים'; שמות עצם 'קוביות'; מילות יחס 'מעל', 'מתחת' ועוד.
- ✓ שיח בין עמיתים אשר מתמקד בתחומי עניין משותפים של הילדים תורם לחשיפה לסוגות דיבור מגוונות: הוראות למשחק, טיעונים בעד ונגד משחק, סיפור אירועים דמיוניים, הסברים ועוד.

חשיפה למבנה הפונטי של השפה העברית

החשיפה למבנה הפונטי השונה של העברית חשובה מאוד. הדבר מחייב למידה, המחזקת בייצוגים גרפיים ותנועתיים, של מיומנויות קשב והבחנה שמיעתית, זיכרון שמיעתי באמצעות חזרה מגוונת, ורצף צלילי הדיבור בעברית. לכן חשוב כי הגננת תשלב בעבודתה משחקים קבוצתיים, שמפעילים את המיומנויות הללו. לדוגמה:

- ✓ משחקי הפקה פונטיים;
- ✓ זיהוי דמיון פונולוגי;
- ✓ זיכרון שמיעתי לפריטים;
- ✓ משחקי חריזה;
- ✓ קשרי משפחות מילים.

שימוש בשפות ובמערכות כתב שונות

ההטרוגניות כמשאב תורמת מאוד לאוריינות הלשונית ולאוריינות הכתב. החשיפה לשפות שונות מגבירה את המודעות המטא-לשונית (שמות שונים לאותם מושגים), והחשיפה למערכות רישום בשפות השונות מאפשרת לילדים להבחין בדומה ובשונה בין המערכות (כיוון הכתיבה, צורת האותיות) ולהיות מודעים לתכונות המהותיות במערכת הרישום בשפה שלהם. בגן אפשר:

- ✓ לכתוב שלטים בשפות שונות;
- ✓ להגיש ספרים/עיתונים בשפת המורשת של הילדים;
- ✓ להכין מילון דו-לשוני או רב-לשוני.

בית בטבע, תל אביב
ברברה אנדרס

עקרונות לקידום שפה משותפת בגן

מתוך החוברת: שפה משותפת בגן, חינוך ילדים מרקע תרבותי ולשוני מגוון

- ✓ טיפוח של אקלים חינוכי ומכבד
- ✓ יחס חיובי לתרבות המוצא ושפתה
- ✓ טיפוח השפה הדבורה והכתובה
- ✓ שימוש באמצעי ייצוג מגוונים
- ✓ פעילות בהקשר חברתי רלוונטי ומובן
- ✓ הקצאת זמן ניכר לעבודה בקבוצה קטנה
- ✓ עידוד השיח בין עמיתים – בכל שפה שיבחרו
- ✓ חשיפה לשפה עשירה במגוון סוגות
- ✓ שימוש במגוון אופנויות – שפתית, חזותית, תנועתית

גן "רותם"
גנת סבטלנה אומנסקי
סייעת ניצה שלום

ד. עבודת צוות

מתוך עשייה חינוכית בגן הילדים קווים מנחים לצוות החינוכי, משרד החינוך 2010

על הצוות הקבוע של הגן נמנים הגנת-מנהלת הגן, הסייעת, גנת משלימה וסייעת משלימה. יש גנים שבהם מצטרפים לצוות הגן אנשי מקצוע נוספים כמו: מורה לחינוך גופני, מורה לריתמוזיקה ומתנדבים. גורמים חיצוניים לגן מהווים מקור לתמיכה, הדרכה והתמקצעות לגנת ולצוות החינוכי: מפקחת, מדריכות מקצועיות, פסיכולוג חינוכי, יועצת חינוכית, גורמים מהרשות המקומית ואחרים.

ניהול מיטבי של הגן כרוך ביכולת להוביל את הילדים מתוך התחשבות בקשר שלהם עם משפחותיהם, ואת הצוות להשגת רווחה רגשית ותנאי למידה

נאותים עבור כל ילד וילדה, בהתחשב במאפייני הסביבה הפיזית והחברתית ובמגבלות הזמן הנתונים. לשם כך נדרש מהגנת ליטול אחריות ולהפגין מנהיגות תוך ניכוס של ראייה פרו-אקטיבית וראייה מערכתית-אקולוגית שיש בה הבנה של מכלול האינטראקציות בגן. הגישה הפרואקטיבית בחינוך היא גישה מניעתית המתבטאת בחשיבה על מצבי סיכון או קונפליקטים פוטנציאליים ועל דרכי היערכות מוקדמת להתמודדות (טל 2010). נקיטת פעולות מניעה היא בעלת ערך רב בבניית תשתיות מתאימות לדיאלוג מיטבי בין הגנת לצוות ובין הצוות להורים ולתפקוד הילדים במסגרת. פעולות מניעה אלו יותאמו בדגש על הרגישות התרבותית ובהתאם למאפיינים הייחודיים של האוכלוסייה.

בניית שגרה של עבודת צוות
במרכזה ניתוח אירועים ללימוד
על התמודדות עם קשיים

גן "קציר"
גנת פנינה בן עמי
סייעת רוית שובלי

סוג זה של ניהול גן יוביל לפיתוח יכולת לעבור בגמישות בין מבט על הגן מלמעלה, ממעוף הציפור, לבין מעורבות אינטימית עם הילדים; בין התבוננות במציאות הגן מבחוץ, מתוך הפרספקטיבות של הילדים, ההורים, הצוות והקהילה ומפנים תוך התייחסות מודעת לרגשות שניהול הגן בכלל ובמצבים מאתגרים מעורר בגנת עצמה; בין היכולת להיות מעורבת רגשית ואמפתית ליכולת להתבונן על מצב מבחוץ לקבל החלטות קשות (Tal, 2016). כדי להיטיב לנהל גן בכלל, ובפרט גן שבו אוכלוסיית הילדים מאתגרת ומחייבת **התאמות תרבותיות** משמעותיות, נחוצה למידה מתמדת של דפוסי ניהול, איתור קשיים ובעיות וניסיון מתמיד להכניס שינויים ושיפורים.

כחלק מאימוץ הגישה הפרואקטיבית, כדאי ליזום מפגשי צוות היערכות לפתיחת השנה ובמהלך השנה, כחלק משגרת הגן. לפני פתיחת שנת הלימודים מומלץ שהגנת תיזום מפגש משותף באווירה חגיגית לכל הצוות הקבוע של הגן.

מטרות המפגש: היכרות, דיון משותף להצגת הציפיות של כל אחד מחברי הצוות, לקביעת ערוצי תקשורת ונוהלי עבודה, להגדרת תחומי האחריות של כל אחד מחברי הצוות, לקביעת תאריכים למפגשי צוות, להגדרת האחריות מול הורי הילדים ודרכים לתקשורת עמם ולקביעת נהלים לתקשורת עם גורמי חוץ. בפגישת הצוות ניתן לחלק מטלות ומשימות לקראת פתיחת שנת הלימודים.

תכנון תקופת היערכות ממושכת במסגרת ישיבות צוות ובה התייחסות להקניית הרגלים וכללים בשיתוף הצוות והילדים תוך אכיפה יומיומית עקבית

עקרונות לקיום פגישת ההיערכות:

- חשוב לבנות את המפגש כדיאלוג משמעותי ומכבד;
- חשוב לקבוע ולהודיע במשותף על מועד המפגש ולהציע נושאים לדיון, כדי לאפשר לצוות הגן היערכות מוקדמת;
- חשוב לערוך היכרות בין כל אנשי הצוות;
- בראשית השיחה חשוב להדגיש את האינטרס המשותף ולמקד את מטרת המפגש בהיערכות לביצוע העבודה בגן ביעילות מרובה ולשביעות רצון כל השותפים;
- חשוב לערוך תיאום ציפיות לגבי תחומי האחריות של כל אחת מחברות הצוות;
- ניתן להציג בפני הצוות את התכנית השנתית בקווים כלליים ולשלב העברת מידע על המטרות והדגשים לשנת הלימודים;
- מומלץ לקבוע ערוצי תקשורת ונוהלי עבודה בין חברות הצוות, כמו גם תקשורת עם גורמי חוץ (עמותות, ארגונים וכדומה);
- חשוב להציג תכנית שנתית של מפגשי הצוות;
- מומלץ להציג את "תיק ניהול גן" לכלל צוות הגן.

סוגיות שחשוב להעלות במפגשי צוות הגן:

חשוב להכיר את היכולות והנקודות החזקות של כל אחד ולהשתדל להביא אותן לידי ביטוי בצורה רלוונטית ומשמעותית בעבודת הגן.

תקשורת:

לתקשורת השוטפת והגלויה בין צוות הגן חשיבות רבה. חשוב להגדיר את הקשר כקשר פתוח שבו יש לשתף בתחושות העולות תוך כדי העבודה באופן מכובד ואחראי ולא במסגרת שעות העבודה.

תכנון העבודה:

מדי פרק זמן מוגדר, על הגננת לשתף את צוות הגן בתכנית העבודה, תוך מיקוד העשייה הפרטנית בד בבד עם בניית תכנית משותפת הכוללת מיזמים משותפים. לשם בחירת תכנים ובניית תכנית עבודה יש להביא בחשבון היבטים תרבותיים של הילדים. תוכן שיילמד בגן יוסיף לילדים עוד היבט תרבותי. כדאי לשאול את ההורים על היבטים תרבותיים בתכנים שונים (משמעות של צבעים, מנהגים שונים ועוד).

עדכונים שוטפים:

על הגננת לשתף את הצוות בדרכי הפעולה שלה לצורך הקניית ההרגלים, תוך הדגשת חשיבות ההרגלים לביטחון הילדים והגדרת תפקידה בכך. בו בזמן, יש לדון באופן ההתמודדות של הצוות החינוכי בהתנהגויות מאתגרות של ילדים, יידוע במקרים חריגים וכדומה.

יחסי גומלין בין ההורים והגן:

יש להדגיש את חשיבות הקשר בין הבית והגן לרווחת הילד ואת הרגישות הרבה והלואיאליות להן מחויב צוות הגן. על הגננת להגדיר במפורש כי היא הסמכות היחידה להעברת מידע חינוכי להורים. במהלך השבוע הראשון ובחודשים הראשונים, מומלץ לשוחח קצרות עם כל חברי הצוות כדי להעלות צרכים, אתגרים, הצלחות וכדומה.

גן "סהר"
גננת נאווה בס
סייעת טלי בן נעים

ועוד חשוב...

- להכיר את אוכלוסיית הגן ומאפייניה (מהגרי עבודה, מבקשי מקלט);
- לרכוש ידע תרבותי על האוכלוסייה;
- לשוחח על ההשלכות של מאפיינים אלה על חיי הילדים;
- ללמוד את מרחב חיי הילדים;
- להציג הישגים והצלחות משנים קודמות ולדון על קשיים ואתגרים צפויים;
- לפתח דרכי עבודה מותאמות וייחודיות.

ה. יישום

צוותי הגנים בעיר תל אביב עסקו במשך שנים בעשייה חינוכית עם ילדים שהוריהם מהגרי עבודה ומבקשי מקלט. במהלך השנים למדו את המציאות ופיתחו פרקטיקות חינוכיות מקדמות התפתחות ולמידה של ילדים בגן. המציאות הציבה מן הסתם קשיים לכולם. ההצעות המוגשות בזאת מבקשות כעיקרון חינוכי **ללמוד מניסיון הצוותים החינוכיים** שהצליחו להתמודד עם המציאות ולהוציא מתחת ידם פרקטיקות חינוכיות שעשויות לתרום ללמידה של צוותים חינוכיים אחרים.

פרק זה מחולק לשניים:

- **פותחים שנה** – הדגשים חשובים לפתיחת השנה;
 - **"סיפורי הצלחה"** של גננות - סיפורים המבטאים עשייה מיטבית עם ילדים ומטרתם לעורר השראה לעשייה נוספת, ולהוקיר את עבודתם של הצוותים החינוכיים העובדים בגנים אלו, בסיוע מערך התמיכה.
- ✓ העקרונות המוצעים הם **לבחירת צוות הגן**;
- ✓ כדאי לבחון את **הנטיית האישיות** של כל הצוות ואת התרומה של נקודות החוזק לעבודה בגן;
- ✓ חשוב להכיר את הילדים, משפחותיהם וצוות הגן;
- ✓ כדאי להיעזר **בגורמים מזמנים בלוח השנה** ובאירועים עולמיים אשר באופן טבעי מבטאים את השונות והייחודיות שבין העמים ובין המדינות. כדאי לפתח אותם כמיזמים מתמשכים המזמנים עבודה בקבוצה קטנה. למשל: אולימפיאדה, אירוויזיון, מונדיאל, תערוכות בין-לאומיות במוזאונים, פסטיבלים ייחודיים ועוד.

גן "רכבת"
גננת אינה פלדמן
סייעת חנאן

פּוֹתְחִים שָׁנָה....

מתוך: וזוהי רק ההתחלה:

הימים הראשונים בגן הם מקור להתרגשות לילדים, להורים ולצוות הגן. ימים אלה משאירים חותם לאורך זמן ולעתים משפיעים גם על ההתמודדות בכניסת הילדים למסגרות חינוכיות המשכיות. כניסת הילדים למסגרת החינוכית בתחילת השנה היא תהליך הסתגלות, שאצל חלק מן הילדים הוא קצר ואצל אחרים מתמשך כמה חודשים. לכן, מן ההתחלה יש לשים דגש על מתן מענה לצרכים הרגשיים של הילדים; כמו כן נדרשת התנהלות הדרגתית, סבלנית וסובלנית בתכנית העבודה של הצוות החינוכי. בהתאם לתנאים המשתנים ועם ההתאקלמות, ייערכו שינויים בתכנית העבודה.

מה ניתן לעשות כדי שהימים הראשונים בגן שבו לומדים ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט יהיו ימים נעימים לכולם:

- להיות חיוביים ולראות את האתגרים ובניית האינטראקציות כתהליך שנתי ומתמשך;
- לעסוק בעיקר בהקניית **כישורי חיים**;
- להתנהל בצורה **הדרגתית** (בהיכרות עם המשחקים, עם מרכזי המשחק ועוד);
- להרבות במשחקי **תנועה** בגן ובחצר;
- להרבות ב**פעילויות עם חומרים** שמאפשרים מגע ותחושות כגון: חול, בצק, חומר, פלסטלינה;
- להקים **פינה רכה** הכוללת שטיח, כריות בגדלים שונים, בובות רכות, בדים רכים ועוד;
- **גמישות** בסדר היום, יחד עם יצירת שגרה מוכרת וידועה;
- שילוב בין פעילויות מתוכננות שעיקרן היכרות עם הילדים ובינם לבין עצמם ובין פעילות משחקית חופשית;
- לאפשר הבאת **חפץ מוכר** מהבית כדי ליצור קשר וגשר בין הבית לגן.

גן "אסיף"
גנת עמית
סייעת לוריין

לפני פתיחת השנה

מומלץ לערוך מפגש היכרות עם הילדים והוריהם לפני תחילת שנת הלימודים, כדי למסור ולקבל מידע (מילוי טפסים, בירור לגבי ביטוח רפואי וכדומה), להפחית את החששות ולהכיר את הילדים והוריהם. במפגש כזה רצוי להכין את הגן לקבלת המשפחות, ולתת תחושה חמימה ונעימה.

הדגשים חשובים:

- ✓ כדאי לזמן את ההורים באופן אישי באמצעות שיחה טלפונית;
- ✓ חשוב לברר מהו שמם של הילדים (לילדים רבים יש שם חיבה או כינוי והם אינם נקראים בשם המופיע ברשימה);
- ✓ חשוב למלא את הטפסים במלואם ולרשום כמה שיותר מספרי טלפון רלוונטיים;
- ✓ חשוב מאוד לדעת מי מוציא את הילד מהגן, מי המסיע, המטפל או השמרטף ולקחת את מספרי הטלפון שלהם;
- ✓ חשוב להזמין את ההורים לאספת הורים, להסביר את מטרתה ואת חשיבות נוכחותם;
- ✓ רצוי לתת להורים דף מידע על הגן הכולל נהלים, סדר יום וכדומה המתורגם לאנגלית ולטיגריינה (אפשר לקבל דרך "מסילח").

גן "שעורה"
הגנת סוּוּתָה טיחוסטוף
הסייעת נחמה אהרון

ביום הראשון ללימודים

ביום הראשון ללימודים כדאי:

- ✓ להכין את מרחב הגן עם משחקים מעניינים ומגוונים שיסקרנו ויעסיקו את הילדים. לאפשר לילדים לגעת בחומרים ובצעצועים המאפשרים מגע תחושתי מרובה כגון בובות פרווה;
- ✓ לכתוב את שם הילדים על כל החפצים האישיים שלהם;
- ✓ לשים לב למשפחות שלא הגיעו למפגש ההיכרות, כדי להכירן ולתת להן למלא את כל הטפסים הרלוונטיים;
- ✓ יש לוודא כי הילדים שהגיעו לגן, אכן מופיעים ברשימה של העירייה. אם ילד אינו מופיע ברשימה, כדאי ליצור קשר עם הרכזת האזורית ולברר באיזה גן הוא משובץ.

חשוב לזכור שהילדים שנקלטו לראשונה במערכת החינוך מתרגשים מאוד; לכן רצוי לגלות גמישות, הבנה, הכלה ויצירתיות. בניית סדר יום ברור הכולל פעילות מוזיקלית, משחקי תנועה וכדומה תסייע לילדים הצעירים שאינם דוברים עברית.

בימים הראשונים כדאי לעסוק בעיקר בפעילויות היכרות של הילדים, בינם לבינם עצמם, היכרות עם צוות הגן, עם הסביבה הפיזית של הגן, כללי היגינה, כישורי חיים, הרגלי התנהגות וכדומה. רצוי לעשות זאת ב"מאה שפות" – תצלומים, איורים, תנועות ידיים, המחשות שונות ועוד ועוד...

הברור מאליו לנו, אינו ברור מאליו לילדים אלו – יש לחשוב על הפרטים הקטנים.

וגם...

הידע וההרגלים נבנים בהדרגה, יש חשיבות רבה לחזרתיות וסבלנות. חשוב לתת זמן לתהליך הלמידה וההסתגלות.

גן "שובלי"
הגננת מרגרט אפשטיין
הסייעת תמרה

טיפ!

בצק ריחני

בצקים עם ריחות נעימים נותנים מענה לצורך לגעת ולחוש. כדאי להכין עם הילדים בצק (עם ריח קינמון, שוקולד, כורכום וכדומה), ולאפשר להם לשחק בו באופן חופשי. אפשר לשלב עם הבצק חיות פלסטיק קטנות או כלי אפייה. את בצק המלח ניתן לאפות ולהפוך את תוצרי הילדים למשחקים קבועים בגן.

מתכון:

- ✓ 2 כוסות קמח
- ✓ 1.5 כוס מלח
- ✓ כף קינמון או קקאו או כורכום או מי סלק וכדומה
- ✓ חצי כוס מים

מערבבים את כל החומרים ולשים את הבצק היטב, מוסיפים מים או קמח לפי הצורך עד שהבצק נעים ליצירה.

מרחבים וציוד מאפשר תנועה

לעתים, בימי הקליטה, הילדים נמצאים במצב של חוסר מנוחה ותנועתיות יתר. מומלץ לתת מענה למצב רגשי באמצעים פשוטים כגון:

- ✓ כדורים עשויים מעיתונים עם דלי לקליעה;
- ✓ יצירת מעגל וקווים על הרצפה שמעודדים לקפוץ או ללכת בהליכות מגוונות;
- ✓ ברכה עם בדים נעימים שמותר להתגלגל בתוכה.

אספת הורים ראשונה

מתוך: "זוהי רק ההתחלה"

בחודש הראשון ללימודים, קרוב ככל שניתן לפתיחת שנת הלימודים, חשוב לקיים מפגש הורים קבוצתי, שבו הגננת בשיתוף עם צוות הגן יציגו את רציונל העבודה בגן ואת תכנית העבודה השנתית. רצוי שהמפגש יהיה חווייתי ונעים ויחד עם זאת, יעיל וישיר בהעברת המסרים. זימון מפגש קבוצתי חווייתי עם ההורים של ילדי הגן יאפשר היכרות הדדית בין צוות הגן וההורים ובין ההורים לבין עצמם. מפגש זה מטרתו להציג את ה"אני המאמין" החינוכי ולאפשר את תחילת הדיאלוג עם ההורים. זוהי הזדמנות עבור הורים להעלות שאלות וסוגיות שמעסיקות אותם והזדמנות עבור הצוות החינוכי לייסד את התקשורת עם ההורים.

חשוב להתכונן למפגש כזה:

- ✓ לאתר אחד ההורים או נציג מהקהילה שיכול לתרגם את המסרים המרכזיים עבור ההורים שאינם דוברים עברית;
- ✓ להכין את סביבת הגן: מתן גוון חגיגי לגן, הכנת כיבוד קל, השמעת מוזיקת רקע רגועה, תכנון לוח הורים, הכנת דפי מידע בשפות שונות ועוד.

תכנית המפגש יכולה לכלול נושאים לדיון כגון:

- חוקים, הרגלים וכללי התנהגות – כדאי להציג את סדר היום בגן, כולל שעת הפתיחה והסיום (פתיחה וסגירת שער הכניסה לגן), כללי התנהגות הנהוגים בגן, נהלים ועוד.
- חוק חינוך חובה בישראל – חשוב לומר להורים כי בישראל ביקור בגן הילדים הוא חובה, ולא נתון לבחירת ההורים, על כן אם ילד אינו מגיע לגן – יש לדווח לגננת.
- חוק זכויות הילד – בישראל יש חוק זכויות הילד האוסר על הכאת הילדים, או שימוש באלימות כלפיהם. חשוב לומר להורים כי על הגננת חלה חובה לדווח על כל מקרה שבו קיים חשד להתעללות או להכאת ילדים.
- מחלות – חשוב להעלות את מודעות ההורים למחלת הגזזת. יש לתת להם הנחיות כיצד לפעול במקרה שיש חשש שהילד חלה בגזזת. אם יש לילד ביטוח רפואי, על הגננת להפנות את ההורים לרופא המטפל. אם אין – להפנות את ההורים למרפאת "טרם" (טופס לעזר נמצא בנספחים). כמו כן, חשוב לעדכן את ההורים כי ילד שנעדר מהגן מעל שלושה ימים בגלל מחלה, חייב באישור רפואי בטרם יחזור לגן.
- תזונה – חשוב מאוד לשוחח עם ההורים על תזונה בריאה. ניתן להציג דוגמאות לכריכים וממרחים בריאים באמצעות תצלומים וכדומה. כמו כן, חשוב לומר להורים לא לשלוח לגן חטיפים, ממתקים וכדומה.
- היגיינה – בגן הילדים מרבים לשחק ולעסוק בחומרים בתוך חלל הגן ובחצר. על כן חשוב לשוחח עם ההורים על חשיבות החלפת בגדים, מקלחת יומית, צחצוח שיניים, גזיזת ציפורניים.

לבוש – חשוב מאוד לשוחח עם ההורים על לבוש נוח ומותאם לילדים במטרה להקל על הילדים את שהותם בגן.

תקשורת – יש להקפיד על זמינות בטלפון ולעדכן על כל שינוי במספר הטלפון או בכתובת המגורים.

תשלומי הורים – תשלומי ההורים נועדו לטובת הילדים והחינוך שלהם. כדאי להציג את הסכום, דרכי התשלום ולמה נועד.

ימי הולדת בגן – יום הולדתם של הילדים הוא יום חשוב וחגיגי. כדאי להציג את התפיסה החינוכית של הגננת לגבי יום זה, וכיצד נהוג לחגוג אותו במסגרת הגן.

חגיגות ומסיבות בשיתוף הורים – רצוי להציג את האירועים המרכזיים והמסיבות שנחגגים בשיתוף ההורים, ולהזמין להיות שותפים.

לוח חופשות – כדאי להציג את לוח החופשות ולהזכיר להורים את החופשות הארוכות במהלך השנה.

במהלך המפגש רצוי לייחד זמן להעלאת הציפיות והשאלות שמטרידות את ההורים עם פתיחת שנת הלימודים. מענה לשאלותיהם יפחית את החרדה האופיינית אצל הורים בתחילת השנה. אפשר לבקש מההורים להציע דרכים ורעיונות לשיתוף פעולה בין הגן והבית ולמעורבות שלהם בחינוך הילדים בגן. חשוב להתאים את הציפיות בין ההורים לבין צוות הגן.

ועוד...

להזמין את ההורים להיות שותפים

לפתוח את הגן ואת הלב בפני המשפחות

גן "כתר"
הגננת דפנה קורן
הסייעת ציפי אהרון

יש לי שאלה...

שאלות והרהורים של הגננת העובדת בגן של ילדי מהגרי עבודה ומבקשי מקלט שאין להם רק תשובה אחת...

1. איך אצליח לקדם בגן שלי את התכניות של המשרד?
2. איך אצור יחסי צוות שיתמכו בעבודה שלי?
3. איך אגייס את הסייעת להצלחת הילדים?
4. איך אתקשר עם ההורים?
5. איך אכין אספת הורים ראשונה? מה חשוב לומר?
6. מי יכול לעזור לי להצליח?
7. איך אוכל לקדם את הילדים כשאני במצב של הצפה והתרגשות?
8. איך אבנה תכנית עבודה שנתית?
9. מהם החומרים והתכנים המתאימים לילדים?
10. מאיפה להתחיל?

המלצות:

- ✓ לנשום עמוק;
- ✓ ללמוד מי יכול לסייע לי;
- ✓ לגייס מתנדבים שיעזרו לי בימים הראשונים;
- ✓ לייצר שיתופי פעולה;
- ✓ להכיר ארגוני סיוע שיכולים לתמוך;
- ✓ ליהנות מההצלחות הקטנות;
- ✓ להשקיע בימים הראשונים בהקניית הרגלים וכישורי חיים;
- ✓ לפתוח את הלב ואת הראש.

סיפורי הצלחה

גן "רכבת"
גנת אינה פלדמן
סייעת חגאן קומע

רוקדים בגן

הגננת: אורנה אברהם הסייעת: איילה מזרחי

המפקחות: נאוה כהן, עליזה בדרשי

מטרות:

- ★ ליצור תחושת שייכות ושותפות בחברת הילדים בגן;
- ★ לזמן פעילות ולמידה חווייתית בגן באמצעות ריקוד;
- ★ ליצור אקלים גן שמח ומקבל;
- ★ ליצור אינטראקציות עם ילדים ובין ילדים באמצעות שפת הריקוד והשירה.

הקשר:

מוזיקה ותנועה הן שפות בין-לאומיות המאפשרות מגוון התייחסויות, פעילויות ויצירת אקלים בהלימה ליעדים שאנו מבקשים לקדם בגן, ולכן מתאימות לאוכלוסיית הגן.

"מוזיקה, ריקוד ותנועה הם התחומים אותם אני אוהבת, בקיאה

ויכולה להוביל באמצעותם באהבה ושמחה את המטרות שהצבתי לי בגן תוך הנאה גם כמחנכת".

רעיון לפעילות:

- ✓ ריקודי עם כחלק משגרת הגן;
- ✓ שירי ילדים בעברית, לקידום שפה ולימוד תנועות מוסכמות וללמד רפרטואר של 8-10 ריקודים בשנה;
- ✓ לרקוד בזמנים קבועים ומשתנים;
- ✓ שימוש בשירים כסימן מוסכם להתכנסות וריקוד משותף.

מסקנות והמלצות:

- ✓ כדאי להמציא תנועות וריקודים לשירים שהילדים אוהבים;
- ✓ כדאי לאפשר לילדים לרקוד באופן חופשי;
- ✓ אפשר לצלם את הילדים רוקדים, ולאפשר להם לראות את עצמם.

החוויה שלנו, צוות הגן...

"דרך התנועה והמוזיקה הצלחתי להתחבר אל הילדים, ולעזור להם שמה.

הריקוד החזיר אותי לחוויות הילדות שלי - נזכרתי באוצאי שבת בבית אימא".

יום המשפחה

הגננת: סוּוּטָה טיחוסטוף הסייעת: נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ ליצור אינטראקציות של שיח ומגע בין ההורים והילדים;
- ★ לזמן חוויה משפחתית משותפת בחגיגת יום המשפחה;
- ★ לקדם קשר בין ההורים לצוות החינוכי בגן;
- ★ לזמן חוויה קהילתית.

הקשר:

חגים הנחגגים כחלק מהמסורת היהודית אינם תמיד רלוונטיים לחייהם של ילדי מהגרי העבודה. התייחסות למסר **אוניברסלי** בתקופת החגים, תוך התאמה ורלוונטיות לילדים ומשפחותיהם כמו המשפחתיות המאפיינת את חג החנוכה, עוזרת.

רעיון לפעילות:

מפגש הורים וילדים המבוסס על פעילויות הנעשות בשגרת הגן. הפעילויות מוגשות ב"תחנות" שבתן פועלים ההורים והילדים במשותף.

- כריכים - הורים וילדים מכינים כריכים "בריאים";
- סדנת מגע - סדנה בה מוזמנים ההורים והילדים ליצור קשר בעזרת מגע נעים;
- בניית כלי נגינה – בלמידה מוקדמת של הגננת עם הורה מהגן גילו כלי נגינה אופייניים לחברה האריתראית. בסדנה הוגשו חומרים ליצירת כלי הנגינה. ההורים והילדים יצרו כלים, ניגנו ושרו.

מסקנות והמלצות:

- ✓ ליצור קשר עם כלל ההורים ולהבטיח את הגעתם לפעילות;
- ✓ לבחור "תחנות" המבטאות את העשייה בגן ומקדמות נושאים חשובים ורלוונטיים;
- ✓ לתת פעילות המשך בבית לטיפוח הקשר;
- ✓ לגייס את כל צוות הגן כולל סטודנטיות, מתנדדים וכדומה, יש להיעזר בהורים כדי להביא את התרבות הייחודית לגן.

שטיח תנועה

הגננת: אורנה אברהם הסייעת: איילה מזרחי

המפקחות: נאוה כהן, עליזה בדרשי

מטרות:

- ★ לאפשר פורקן תנועתי ולקדם יכולות תנועה בסיסיות;
- ★ לזמן פעילות ולמידה חווייתית בגן באמצעות תנועה;
- ★ ליצור אקלים גן שמח ומקבל.

הקשר:

שפת התנועה כשפה אוניברסלית המאפשרת לכל הילדים לקחת חלק, כל אחד במקום בו הוא נמצא.

רעיון לפעילות:

פעילות גופנית על שטיח: "שטיח התנועה". השטיח סיפק גבולות. מתחילים עם תנועות פשוטות של התקדמות, ולאט-לאט מעלים את דרגת הקושי (נגלולים, תנועה בזוג וכדומה). פיזור שמות הילדים סביב השטיח וסימון סדר ישיבה.

מסקנות והמלצות:

- להתמקד – ולא להתפורר לתחומים רבים;
- כדאי לדעת מה המטרה בפעילות ולהיות מכוונת;
- רצוי לתת לילדים להוביל את הפעילות.

שמח במטבח

הגננת: אורנה אברהם הסייעת: איילה מזרחי

המפקחות: נאוה כהן, עליזה בדרשי

מטרות:

- ★ ליצור חוויה חושית של טעם, ריח, מגע, שתישמר בזיכרון;
- ★ לזמן פעילות ולמידה חווייתית בגן באמצעות בישול ואפייה;
- ★ ליצור חיבור חושי לתרבות ולמורשת הישראלית.

הקשר:

התייחסות למאכלים שהם חלק מהמסורת הישראלית והיהודית
כנקודת חיבור אליה הילדים חשופים בסביבה שבה הם גרים.

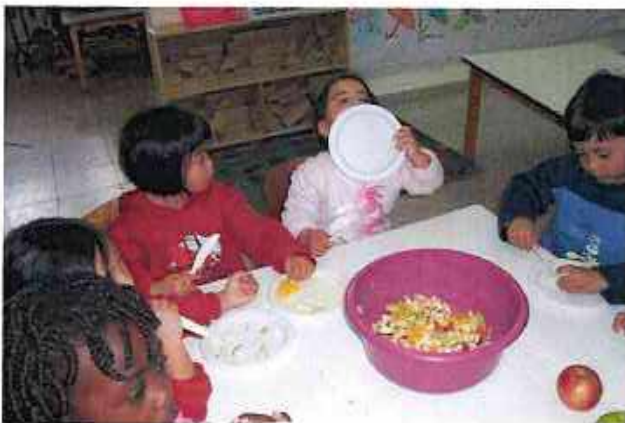
רעיון לפעילות:

- ✓ בישול ואפייה כחלק משגרת הגן.
- ✓ בכל חג נבחר מאכל אופייני שיחבר את הילדים לתרבות הישראלית והיהודית. החיבור נעשה באמצעות גיוס כל החושים: טעם, ריח, מישוש ומגע.
- ✓ באמצעות העיסוק בבישול ואפייה התנסו הילדים בכישורי חיים חשובים ולמדו מושגים מתמטיים ועוד.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לבנות תכנית מראש כדי לגלות: אילו חיבורים אפשר למצוא;
- ✓ לבנות שלבים בעשייה: מהבסיסי למורכב, מהמוכר לחדש;
- ✓ כדאי מפעם לפעם להעביר את האחריות אל הילדים;
- ✓ כדאי לשלב הכנת מאכלים מסורתיים של הילדים.

חוגגים כריסטמס בגן
סמדר שמעיה, מנהלת אשכול ירדן
המפקחות: שרון צלר

מטרות:

- ★ לזמן חוויה משותפת של הורים וילדים בחגיגת הכריסטמס
- ★ לקדם קשר בין ההורים לצוות החינוכי בגן

הקשר:

התייחסות לתרבות של הילדים ממקום של קבלה וכבוד

רעיון לפעילות:

מפגש הורים וילדים סביב מאפייני החג.

הפעילויות מוגשות ב"תחנות" שבהן פועלים ההורים והילדים במשותף.

- עץ אשוח - הורים וילדים מכינים עץ אשוח ומקשטים אותו יחד;
- סנטה קלאוס - הורים וילדים מכינים דמות של סנטה קלאוס מחומרים ממוחזרים;
- בניית הפעמון של סנטה קלאוס;
- בניית כלי נגינה – בסדנה הוגשו חומרים ליצירת כלי הנגינה. ההורים והילדים יצרו פעמון. ניגנו ושרו.

לסיום, אחד האבות התחפש וחילק מתנות לילדים.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לבקש שיתוף פעולה של הורים, ליצור קשר עם ההורים ולהבטיח את הגעתם לפעילות;
- ✓ לבחור "תחנות" המתאימות לרוח חג הכריסטמס;
- ✓ לתת תחושה של כבוד להורים, לילדים ולתרבותם.

"איה פלוטו"

הגננת: אינה פלדמן הסייעת: חנאן קומע

המפקחת: עליזה בדרשי

מטרות:

- ★ הכנת מסיבת סוף שנה שתסכם את הלמידה במהלך השנה בקריאה, דקלום, ציור, שירה, נגינה וריקוד – בשיתוף ההורים;
- ★ לקדם את תחושת ה"ביחד" והשייכות;
- ★ לזמן חווית ריקוד ושמחה.

הקשר:

ספרות ילדים מזמנת היכרות עם השפה העברית, וחיבור תרבותי. שילוב בין ספרות ומוזיקה יכול לגשר על הפער של אי-הבנת השפה.

רעיון לפעילות:

בחודש מאי השנה חיפשתי נושא למסיבת סוף השנה. ילדי הגן אהבו את **הכלב פלוטו** מהספר "איה פלוטו" מאת לאה גולדברג. **האמנתי בילדים** – לאחר חודש, כל הילדים דקלמו בעל פה את הספר "איה פלוטו". במסיבת סוף השנה הצגנו להורים ולאורחים את הצגת "איה פלוטו" עם תחפושות, תפאורות מצוירות, קטעי שירה, נגינה, ריקוד ודקלום הספר.

מסקנות והמלצות:

- ✓ כדאי להמציא תנועות וריקודים לשירים שהילדים אוהבים;
- ✓ כדאי לאפשר לילדים לרקוד באופן חופשי;
- ✓ אפשר לצלם את הילדים רוקדים, ולאפשר להם לראות את עצמם.

החוויה שלנו, צוות הגן....

אחרי פטירתו של הצייר מנשה קדישמן, הפאתי ג'אן צילומים של ציורי הכקשים שלו וסיכרתי לילדים צליו. המפקחת שלי, עליזה בדרשי, ראתה את ציורי הכקשים הנפלאים של ילדי הגן, שצוירו לפי ציוריו של קדישמן וכתבה לי משפט של אסכה: "ככל שנאמין בהם יותר, כן הישגיהם בכל התחומים יהיו רבים יותר".

כולנו יכולים ללמוד יוגה

הגננת: סבטה טיחוסטוף הסייעת: נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ לחזק את הקשב והריכוז של הילדים במשימות מוגדרות;
- ★ להעשיר את השפה התנועתית והמילולית;
- ★ לעורר הנאה ותווייה באמצעות תנועה.

הקשר:

התייחסות למוזיקה והתנועה כשפה אוניברסלית, ודרך ליצור קשר עם הילדים.

רעיון לפעילות:

- ✓ השמעת מוזיקה קצבית, הילדים נעים בחופשיות בחלל הגן;
- ✓ כאשר נעצרת המוזיקה, מראים קלף ובו תמונה של חיה בצד אחד. בצד השני של הכרטיס – רישום ובו תיאור התנועה המתאימה מעולם היוגה;
- ✓ מתבוננים בתנועה/בחיה ומחקים את התנועה בהתאם;
- ✓ שימוש בשירים כסימן מוסכם להתכנסות וריקוד משותף.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לפני שמתחילים בפעילות כדאי להגדיר כללי התנהגות של תנועה בחלל הגן (תנועה באזור פנוי, שמירה על מרחב אישי, לא לגעת בחבר ועוד);
- ✓ כדאי לחזק התנהגויות חיוביות תוך כדי הדגמה חוזרת של ההתנהגות;
- ✓ רצוי ליצור הדרגתיות בפעילות: להתחיל בחיה אחת ולהוסיף בהדרגה להגדלת הרפרטואר.

הדגל שלי

הגננת: סבטה טיחוסטוף הסייעת: נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

★ לקדם את תחושת ה"ביחד" והשייכות;

★ ליצור חיבור לתרבות הישראלית, תוך שמירה וכבוד לתרבות המורשת;

★ להעמיק את הידע של הילדים על ארצות מוצאם.

הקשר:

חגי ישראל הנחגגים במהלך השנה לא תמיד רלוונטיים לילדי מהגרים ומבקשי מקלט. חשוב למצוא רלוונטיות וחיבור לחיי הילדים.

רעיון לפעילות:

✓ לקראת יום העצמאות, כאשר למדנו על דגל ישראל, התבוננו על דגלה של אריתראה וערכנו השוואה ביניהם. חיפשנו את המייחד כל דגל, ומה המשותף ביניהם;

✓ הרחבת ידע העולם של הילדים תוך כדי שיח על הדגלים: צורות, צבעים, סמלים;

✓ הרכבת דגמים של הדגלים, יצירת תצרפים (פזלים) ועוד.

מסקנות והמלצות:

✓ כדאי לשתף את ההורים בלמידה על אודות הדגל. לבקש לשלוח את הדגל "האמתי", תלבושות מסורתיות, חפצים מסורתיים ועוד;

✓ כדאי להעשיר את ידע הילדים על אודות ארצות מוצאם: תמונות, מפה, נוף ועוד.

החוויה שלנו, צוות האנ...
האנ... היותי צולה חדשה, החיבור לדגל נותן לי תחושת
שייכות למקום הצכסווי, ויוצר דבר וחיבור למקום אמנו
באתי."

הפינה שלנו – אריתראה הקטנה

הגננת: סבטה טיחוסטוף הסייעת: נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ חיבור למורשת המשפחתית
- ★ חיזוק הערכים המשפחתיים
- ★ יצירת קשר בין הגן לאירועים משמחים בחיי הילדים

הקשר:

המשחק החופשי באזור "אריתראה הקטנה" עשוי לחזק את הזהות העצמית של הילדים, ולאפשר עיבוד של החוויות המשפחתיות. ארגון הסביבה החינוכית הוא "המחנך השלישי" – המאפשר את העיבוד הזה.

רעיון לפעילות:

הקמת אזור משחק סוציו-דרמטי המכיל מאפיינים תרבותיים ממשפחות

הילדים: תלבושות התלויות על קולבים, חפצים וכלים מסורתיים ועוד. חשוב לארגן את אזור המשחק בצורה אסתטית, מכבדת ומסודרת. כדי שהילדים יוכלו להתבונן ולבחור. כדאי ליצור באזור "גלריית תמונות" שבה יוצגו תמונות משפחתיות מאירועים מסורתיים: חתונות, חגים ושמחות אחרות.

מסקנות והמלצות:

- ✓ לבנות את האזור בהדרגה לאורך השנה;
- ✓ לתת תשומת לב לכל חפץ שנוסף לאזור;
- ✓ לשנות את האזור מדי פעם: להוסיף, להוריד ולרענן כדי לעורר עניין מחודש, סקרנות והשראה.

יום ספורט

הגננת: סבטה טיחוסטוף הסייעת: נחמה אהרון

המפקחת: שרון צלר

מטרות:

- ★ לקדם את תחושת ה"ביחד" והשייכות, כמו גם כל ילד וילדה בקבוצה;
- ★ לזמן חוויה של ספורט ותנועה.

הקשר:

פעילות בחצר הגן בתחום התנועה, כחלק מחיזוק תחושת היכולת של הילדים והעצמת החוויה שלהם בגן.

רעיון לפעילות:

תכנון, יישום וביצוע יום ספורט בחצר הגן, במגוון תחנות:

- ✓ יוגה;
- ✓ קליעה למטרה;
- ✓ קפיצה בקפיצת;
- ✓ קפיצה למרחק.
- ✓

מסקנות והמלצות:

- ✓ כדאי שבתחנות יהיו פעילויות המוכרות לילדים משגרת היום בגן, וגם פעילויות חדשות המעוררות התרגשות ושמחה;
- ✓ כדאי לתכנן יום פעילות שלם הכולל ארוחה בריאה לספורטאים וחלוקת מדליות לכל המשתתפים;
- ✓ כדאי שבתחנות יהיה ספורט אישי וגם קבוצתי;
- ✓ כדאי להשתמש בתחנות באביזרים שהוכנו מחומרים בשימוש חוזר.

החוויה שלנו, צוות הגן...

התנועה חשובה מאוד לילדים באופן כללי ולאובדן אוסייה אתה
אני צוקדת בא'חד.

אני מצודדת את הילדים בכל יום להתנסות בתנועה
ובספורט.

1. מעגלי תמיכה

ארגונים ועמותות ותיאור התמיכה שכל ארגון יכול להעניק

שם הארגון	תחום הסיוע	יצירת קשר	הערות
מסיל"ה (ראשי תיבות : מרכז סיוע ומידע לקהילה הזרח)	מתפקד למעשה כשירות סוציאלי תחת אגף השירותים החברתיים של עיריית תל אביב-יפו. התמיכה הניתנת במרכז מתמקדת בעיקר ברמת הפרט והמשפחה; סיוע בנושאי חינוך, בריאות, משפחה, תעסוקה, דיור, מעמד חוקי, היריון ולידה, ילדים בסיכון, ילדים עם צרכים מיוחדים, מקרים הומניטריים, והפניה לסעד משפטי. בעת הצורך, ניתן גם טיפול פסיכו-סוציאלי על ידי אנשי מקצוע.		המוסד מתופעל על ידי עובדים סוציאליים של העירייה, סטודנטים בתכנית הכשרה מעשית, בני מכינות קדם-צבאיות, בנות שירות לאומי ומתנדבים רבים.
רשת יוניטף	עמותה המפעילה רשת מעונות יום ומועדוניות צהרונים המנוהלים על ידי גנות ומטפלות מהקהילה הזרה. העמותה מפעילה שלושה מעונות יום לפעוטות עד גיל שלוש, ושלוש מועדוניות לילדים בגילים 3-6, ומשרתת בסך הכול כ-250 ילדים. המועדוניות נותנות מענה לילדי הקהילה השוהים בגן משעות הצהריים עד הערב.		השפות המדוברות בגנים הן עברית ואנגלית. התכנים החינוכיים לקוחים הן מתרבויות המוצא של הגנות והן מהתרבות הישראלית, והחגים הנחגגים שייכים לשלוש הדתות המרכזיות.
משפחה חדשה	מטפל בעובדים זרים המתקשים בתהליכים של הכרה בנישואין שלהם, באימוץ או בכל בעיה משפטית אחרת הקשורה לתחום המשפחה.	כתובת הארגון: רח' נחמני 34, תל אביב 65795. קבלת קהל נעשית לאחר תיאום מראש בין הימים א-ה וכן בשעות 09:00-17:00. טלפון הארגון: 03-5660504 אימייל הארגון: newfamily@newfamily.org.il אתר הארגון, ובו מידע נגיש ופרטים שונים על פעילות הארגון: http://www.newfamily.org.il	
קו לעובד	עמותה המסייעת, בין השאר, לעובדים זרים הנתקלים בבעיות במקום העבודה שלהם.	כתובת הסניף בתל אביב: נחלת בנימין 75, קומה ד, ת"ד 2319, תל אביב-יפו	בגלל המגוון הרחב של האוכלוסיות שאליהן הארגון פונה, שעות הקבלה הן ספציפיות

שם הארגון	תחום הסיוע	יצירת קשר	הערות
		<p>61022. טלפון הסניף: 03-6883766 פקס הסניף: 03-6883537 אימייל העמותה: email@kavlaoved.org.il אתר העמותה, שבו ניתן לדווח על מעסיקים שפועלים שלא כשורה או למצוא פרטים נוספים על העמותה: http://www.kavlaoved.org.il</p>	<p>למקצועות מסוימים ולשפות מסוימות.</p>
ירופאים לזכויות אדם - ישראל	העמותה מספקת עזרה רפואית מאבחון ועד טיפול במרפאות השונות של העמותה.	<p>כתובת המרפאה הפתוחה של העמותה: רח' ברוך ספיר 4, יפו, בקומת הקרקע. טלפון המרפאה: 03-5133120 פקס המרפאה: 03-6873029 אימייל העמותה: mail@phr.org.il אתר העמותה http://www.phr.org.il</p>	
מוקד סיוע לעובדים זרים	העמותה היא א-פוליטית וללא מטרת רווח, ומקדישה את זמנה למאבק בסחר בבני אדם ברחבי מדינת ישראל, וכן בקידום זכויותיהם של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט ללא אישורי עבודה ושל פליטים בישראל.	<p>כתובת העמותה: נחלת בנימין 75, תל-אביב, 65154 שעות פעילות העמותה הן בשעות 09:00-12:00 ובשעות 13:00-17:00 בימי א, בשעות 14:00-18:00 בימי ב, בשעות 09:00-13:00 בימי ג, בשעות 00:00-14:00 בימי ד ובשעות 09:00-13:00 בימי ה. טלפון העמותה: 03-5602530 פקס העמותה: 03-5605175 אימייל העמותה: info@hotline.org.il</p>	

הערות	יצירת קשר	תחום הסייע	שם הארגון
	<p>אתר העמותה, הדל במידע שימושי בעברית יחסית לשאר הארגונים</p> <p>http://www.hotline.org.il/hebrew/index.htm</p>		
	<p>יצירת קשר: במייל: baron.sari@gmail.com therapists.with.no.borders@gmail.com</p>	<p>מטרתה לסייע לילדים בגיל הרך לקבל שירותי חינוך משלים וטיפול בשכונות בהן הנגישות של המשפחות והקהילות למשאבים אלו מוגבלת.</p> <p>1. העמותה פועלת באמצעות התערבות רב-מקצועית של מתנדבים וסטודנטים, המודרכים על ידי אנשי מקצוע בתחומי הטיפול והחינוך. ההתערבות מתמסכת לאורך השנה, בשאיפה שתהליכי החינוך ישולבו במשפחות ובקהילה.</p> <p>2. במסגרת פעילות העמותה נבנות תכניות מניעה בגיל הרך למניעת פערים תפקודיים בשיתוף צוותי הגנים.</p> <p>3. איתור קשיים ייערך כשלב לצורך בניית תכנית התערבות בגן בחובלת הגנת.</p> <p>4. העמותה שואפת לעבוד באופן מערכתי ובשיתוף עם הקהילות המקומיות, ברגישות תרבותית וחברתית ומתוך ערנות לצורכי הקהילות החינוכיות והמשפחות.</p> <p>5. העמותה עובדת באופן מערכתי עם הפיקוח החינוכי, הרשות המקומית, שירותי הרווחה והבריאות וביקה לארגונים בעלי מטרות דומות.</p>	<p>מטפלים ללא גבולות</p>

ז. רשימת חומרי עזר לצוותים החינוכיים

מסמך	תקציר	פרטי הפרסום או סוג המסמך (חוזר מנכ"ל, מאמר, מדריך, תכנית לימודים ועוד)
שפה משותפת בגן – חינוך ילדים מרקע תרבותי ולשוני מגוון	השפה העברית בגן רב-תרבותי היא גשר המחבר בין כולנו. בחוברת, התפיסה התאורטית של לימוד השפה העברית כשפה שנייה היא חלק מגישה ה"שוזרת" את התרבויות אלה באלה. בחוברת גם מגוון הצעות לפעילויות ללימוד עברית בגישה חברתית.	תכנית להוראת עברית כשפה שנייה בהקשר תרבותי
מילת היום בגן	הסדרה "מילת היום ברחוב סומסום" פותחה על ידי ערוץ הופ! ועמותת Workshop Sesame כחלק מעונת 2012 של הסדרה "רחוב סומסום". "מילת היום" שודרה בתקופת הקיץ כאשר הילדים היו בחופשה, ועסקה במילים המתחברות לעולם הילדים. הסדרה כוללת קטעים שונים שעוסקים באותה המילה מזוויות שונות. מטרת הסדרה היא לזמן חוויה ושיח בתכנים המתקשרים למילים הנבחרות מזוויות ראייה שונות. "מילת היום בגן" מאפשרת לילדים הצעירים ליהנות ולהזדהות עם הדמויות המוכרות והחביבות של רחוב סומסום.	תכנית שפותחה באגף לחינוך קדם-יסודי בשיתוף עם הופ! להעשרת השפה והשיח הערכי באמצעות סרטונים
וזהו רק ההתחלה	חוברת ובה מגוון הצעות, נהלים ורעיונות לפתיחת השנה בגן הילדים.	מסמך מדיניות משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי (2012)
לקט לגנת החדשה	חוברת המלקטת נהלים, מדיניות, המלצות והצעות לגנת החדשות. החוברת מכילה קישורים לחוזרי מנכ"ל, טפסים, תכניות לימודים ועוד.	מסמך מדיניות משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי (2016)
עשייה חינוכית בגן הילדים, קווים מנחים לצוות החינוכי	החוברת מביאה בתמציתיות נושאים שונים שמטרתם להוביל להשגת היעדים המרכזיים בעבודה בגנים. מוצגת התפיסה החינוכית שבבסיס העבודה בגן, שעל פיה מנהלת הגן, בשיתוף הצוות החינוכי, מתווה את דרכן הייחודית המותאמת לאוכלוסיית הגן ולקהילה שאליה הוא משתייך.	מסמך מדיניות, בהוצאת משרד החינוך, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי (2010)
לקראת חינוך מיטבי בגן הילדים	בחוברת דרכים יישומיות לקידום התפתחות מיטבית של ילדים. ההצעות נועדו לסייע לגנות ליצור קשרים הדדיים עם משפחות הילדים ולמצוא דרכים רגישות ומותאמות להעשיר את הילדים בתחומים לימודיים, רגשיים והתנהגותיים.	מדריך לגנת שנכתב על בסיס ידע מחקרי
תכנית מסגרת לגן הילדים גילי 3-6 הממלכתי והממלכתי-דתי, הערבי והדרוזי 6-3		משרד החינוך, התרבות והספורט, האגף לחינוך קדם-יסודי, המנהל

פרטי הפרסום או סוג המסמך (חוזר מנכ"ל, מאמר, מדריך, תכנית לימודים ועוד)	תקציר	מסמך
הפדגוגי, האגף לתכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכניות לימודים (התשנ"ה)		
משרד החינוך, התרבות והספורט, האגף לתכניות לימודים, המנהל הפדגוגי, האגף לחינוך קדם-יסודי, האגף לחינוך מיוחד, (התשנ"ז)	תכנית מסגרת לילדים מתקשים בגיל הרך בגן הילדים הרגיל, המשולב והמיוחד, הממלכתי והממלכתי-דתי	תכנית מסגרת לילדים מתקשים בגיל הרך
תכנית לימודים משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים (2006)	תכנית לימודים שמטרתה העיקרית לקדם את האוריינות הלשונית המוקדמת של ילדי הגן, תוך הדגשת הרכיבים אשר סוללים את הדרך לרכישת מיומנויות קריאה וכתובה.	תשתית לקראת קריאה וכתובה בעברית ובערבית, תכנית לימודים לגן הילדים
משרד החינוך, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים (2010)	כתיבת תכנית הלימודים במתמטיקה לגן נעשתה על ידי ועדה שכללה מומחים למתמטיקה מחאקדמיה, ממכללות להכשרת עובדי הוראה ומחנכות הגיל הרך (מפקחות, מדריכה וגננות). תכנית לימודים זו מחייבת ותחליף את "תכנית המסגרת" משנת 1995 בנושא זה. התכנית מיועדת לעובדי חינוך בגיל הרך ומתייחסת למתמטיקה כתחום דעת.	תכנית לימודים במתמטיקה לגן הילדים בחינוך הממלכתי והממלכתי-דתי
משרד החינוך, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים (2009)	תכנית הלימודים במדע וטכנולוגיה לגיל הרך היא חוליה נוספת בשרשרת הפעולות שמשרד החינוך יוזם במטרה לבסס ולחזק את העיסוק בנושאים אלו בגני הילדים. תכנית הלימודים הוכנה בידי ועדה שבה אנשי אקדמיה, אנשי מטה משרד החינוך ואנשי שטח המלמדים ומדריכים בגני הילדים. הרכב זה אפשר לקשור בין תאוריות של הוראת מדעים וטכנולוגיה בגיל הרך ובין תרבות הגן ומאפייני העבודה בו.	תכנית לימודים במדע וטכנולוגיה בגן הילדים ממלכתי וממלכתי-דתי
משרד החינוך, התרבות והספורט, המזכירות הפדגוגית, האגף לתכנון ופיתוח תכניות לימודים (2007)	התכנית חינוך גופני לגיל הרך מיועדת לגנות וכן למורים לחינוך גופני בגן הילדים ובכיתות א ו-ב בבית הספר היסודי.	תכנית לימודים בחינוך גופני לגיל הרך
	תכנית שביל החל"ב היא תכנית מסגרת לבריאות בגן.	תכנית לקידום החינוך לבריאות

פרטי הפרסום או סוג המסמך (חוזר מנכ"ל, מאמר, מדריך, תכנית לימודים ועוד)	תקציר	מסמך
	התכנית כוללת את התכנים : נכיר את עצמנו, אנו, הזולת והסביבה, שמירה עצמית ואורח חיים בריא.	בגן אתר חינוך לבריאנות
מבטים, מסתכלים בסביבה הטבעית על ילדים, תאגף לחינוך קדם- יסודי, משרד החינוך (2002) מהדורה מעודכנת תשע"ו (2016)	"מבטים" היא חוברת הדרכה לעריכת תצפיות בסביבה הטבעית של הגן, המיועדת לגנות ולאנשי מקצוע נוספים העובדים בגני ילדים.	מבטים, הסתכלות בסביבה הטבעית על ילדים
פרק מתוך חוזר מנכ"ל	חוזר מנכ"ל ובו היערכות מערכתית ליצירת אקלים חינוכי בטוח ולמניעת אלימות והתנהגויות לא מותאמות בגן חילדים	אקלים חינוכי מיטבי והתמודדות מוסדות חינוך עם אירועי אלימות וסיכון

אתרים:

אתרי אינטרנט למחנכות הגיל הרך
האגף לחינוך קדם-יסודי מפעיל עבור הגננות אתרי אינטרנט שבהם מידע, הנחיות ורעיונות מנהליים ופדגוגיים.

אתר האגף לחינוך קדם-יסודי בכורת אתרי משרד החינוך

אתר לפיתוח מקצועי לגננות בישראל

באתר מפרסם משרד החינוך את מדיניות החינוך הקדם-יסודי וכן, חומרי הוראה ולמידה שהוכנו במשרד החינוך עבור גננות; הוראות ונהלים מחוזרי מנכ"ל ואחרים שגננות צריכות לדעת.

בשעת צורך אפשר לפנות ישירות לאגף לחינוך קדם-יסודי באמצעות כתבו לנו שמוצג בשער האתר, ולקבל מענה לשאלות הנוגעות לעבודה החינוכית בגן.

כתובת האתר: <http://www.education.gov.il/preschool>

מדינת ישראל, משרד החינוך
המינהל הפדגוגי

החינוך הקדם יסודי

למורה, להאמין, לאסור

חפש ב- אתר זה

אודות תחומי דעת תג ומועד אובלזסיות מיוחדות הורים וקהילה הסייעת השנייה הוראות ונהלים

אתר נוסף שמפעיל משרד החינוך לגננות בשיתוף פעולה עם מטי"ח:

גנ-net בוסת-net - אתר לפיתוח מקצועי של גננות

האתר הוא סביבה לפיתוח מקצועי לקהילת הגננות בדרך שונה מההשתלמות המסורתית. הוא מאפשר לגננות ללמוד בכל מקום ובכל זמן בסביבות עתירות משאבים באמצעות הרצאות מצולמות של מומחים מהשורה הראשונה באקדמיה ובמשרד החינוך, צילומים של גננות המספרות על עבודתן תוך הצגת הגנים והצגת העשייה החינוכית בגנים בישראל.

כתובת האתר: <http://ganenet.cet.ac.il>

חוזרי מנכ"ל

חוזרי מנכ"ל מפורסמים באתר של משרד החינוך ונשלחים לגננות באמצעות הדוא"ל האישי. על הגנת להתעדכן בהוראות.

במאגר חוזרי מנכ"ל באון, עומדים לרשות הגולשים קובצי PDF של חוברות חוזרי המנכ"ל משנת

1998 ואילך; חוזרים קודמים נמצאים בספריית הגנת בגן ובמרכזי פסגיה.

מומלץ לתיק נהלים רלוונטיים לפעילות בגני הילדים בתיק ניהול גן.

מרכז המידע של משרד החינוך

מרכז המידע פועל במסגרת האגף לפנייות ותלויות הציבור של משרד החינוך. מרכז המידע מספק מידע לציבור בנושאים הקשורים להוראות, להנחיות ולנהלים שעל פיהם פועלת מערכת החינוך.

דרכי הפנייה למרכז המידע:

– בטלפון חינוך שמספרו: 1-800-25-00-25 או בטלפון 02-5602711

– באמצעות דוא"ל, שכתובתו: info@education.gov.il

שמירה על פרטיות באתרי אינטרנט

פרסום תמונות וכל מידע אחר על אודות הילדים בפרסומים שונים באתרי אינטרנט, מותנה בהסכמת ההורים ובחתימתם על טופס רשמי שהתפרסם בחוזר מנכ"ל סג'7(א). ראו נספח 12. זמין באתר החינוך הקדם-יסודי: הוראות ונהלים < ארגון ומנהל > טפסים

עלון מקוון לגננת

משנת התשע"ב ואילך נאגד חומר עבור גננות בעלון מקוון הנשלח בדוא"ל לגננות. הוכנו עלונים לחגים - בעברית ובערבית; עלונים הוקדשו לארגון ועיצוב סביבות הגן והחצר.

בתשע"ו נכתב עבור הגננות 'עלוגן' בנושאים: סביבה חינוכית לגילי 3-4; קידום הקשר עם הורי ילדי הגן; היענות לצרכים רגשיים בתחילת שנה. ה'עלוגן' נשלח לגננות בדוא"ל.

העלונים מוצגים גם באתר החינוך הקדם-יסודי

רשימה ביבליוגרפית:

- בן רבי ד', חסין ט'. (2004). ילדים בגיל הרך שהוריהם עובדים זרים בתל אביב-יפו: אורח חיים, צרכים וכיווני פעולה.
- דביר נ', אלוני נ', הררי ד'. (2010). העצמה חינוכית לילדי פליטים ומהגרי עבודה בתל אביב: דיאלקטיקה של השתלבות ורב-תרבותיות. המכון לחינוך מתקדם, מכללת סמינר הקיבוצים.
- ויגוצקי, ל'. (2004). למידה בהקשר חברתי, התפתחות התהליכים הפסיכולוגיים הגבוהים. (עורכים: מ' צלרמאיר וא' קוזולין). תל אביב, הקיבוץ המאוחד.
- חוזר מנכ"ל - 1 ביוני 2000 חוק חינוך חובה התשי"ט (1949) החלת חוק חינוך חובה גם על ילדי עובדים זרים בישראל
- טל, קי. (2010). ניהול מוסרי של כיתה. הייעוץ החינוכי, ט"ו, 152-175.
- משרד החינוך (2010). עשייה חינוכית בגן הילדים קווים מנחים לצוות החינוכי. עשייה חינוכית בגן הילדים - קווים מנחים לצוות החינוכי.
- פירשטיין, ר'. (1998). האדם כישות משתנה. האוניברסיטה המשודרת. הוצאת משרד הביטחון.
- קליין, פ"ש. (2007). מאפייני האינטראקציה החינוכית תיווכית והשפעותיהם על ילדים בגיל הרך. בתוך פ"ש קליין וי' יבלון (עורכים), *מחקר לעשייה בחינוך לגיל הרך* (עמ' 89-112). הוועדה לבחינת דרכי החינוך לגיל הרך. האקדמיה הישראלית הלאומית למדעים, ירושלים
- Barber, B.K, Stolz, H.E. &Olsen, M.(2005). Parental Support, psychological control and behavioral control: Assessing relevance across time, culture and method. *Monographs of the society for research in child development*, #282, Vol.70(4).
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Bronfenbrenner U., and Morris P. A., (2006) The Bioecological Model of Human Development. In R. M. Lerner and W. Damon (Ed.), *Theoretical Models of Human Development*. Vol. 1 of the *Handbook of Child Psychology* (5th ed) Chapter 14, pp 793-828. New York: John Wiley & Sons.
- Copple, C., & Bredekamp, S. (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs: Serving Children from Birth through Age 8 (3rd ed.)*. Washington, DC: NAEYC.
- Cross, T. et al (1989). *Toward a culturally competent system of care*. Washington, DC: CAASP Technical Assistance Center, Georgetown University Child Development Center; National Center for Cultural Competence.

Griffin, P., and Care, E. (Eds.). (2015). *Assessment and teaching of 21st century skills: Methods and approach*. Dordrecht: Springer.

Hamre, B., Hatfield, B., Pianta, R., & Jamil, F. (2013). Evidence for General and Domain-Specific Elements of Teacher-Child Interactions: Associations with Preschool Children's Development. *Child Development*. DOI: 10.1111/cdev.12184

Oberle, E. & Schonert-Reichl, K.A (2016). Stress contagion in the classroom? The link between classroom teacher burnout and morning cortisol in elementary school students. *Social Science & Medicine*, 159(30). DOI: 10.1016/j.socscimed.2016.04.031

אינפורמציה לשנה החדשה בגן הילדים

שם הגן: _____

בגן שלנו מתחנכים 35 ילדים בגילאי _____.

צוות:

שם הגננת: _____

שם הסייעת: _____

מספר טלפון בגן: _____

מספר טלפון של הגננת, בבקשה צלצלו רק במקרי חירום אחה"צ: _____

אם אתם מעוניינים לשוחח עם הגננת בזמן הגן, אנא צלצלו למספר הטלפון בגן.

שעות הפעילות בגן:

ימים א-ח', בשעות 7:35 – 14:00 יום ו' בשעות 07:35 – 12:45

7:35 - הגן נפתח

09:00 – 07:35 - משחק חופשי

08:30 - סוגרים את שער הגן, אין כניסה של ילדים

09:00 - הגן נפתח ל 5 ד' עבור הילדים שאיחרו

09:30 – 09:05 - מפגש בוקר

11:15 – 09:30 - זמן אוכל ויצירה

11:30 - 11:15 - ארוחה קלה

13:30 – 11:30 - משחק ועבודה בקבוצות

14:00 – 13:30 - מפגש סיכום יום

אנא הגיעו בזמן לאסוף את ילדיכם בסוף היום!

ילדים אשר מגיעים עם נהג לגן, זו אחראיות ההורים לוודא שהנהג אינו משאיר את הילדים בכניסה לגן ללא השגחה לפני שהגן נפתח, שהנהג מעביר את הילדים לידיהם של צוות הגן ושחוא מגיע לאסוף את הילדים בזמן.

מחלות ילדים

חל איסור מוחלט לשלוח ילדים חולים לגן. בכל מקרה של מחלה כגון: חום, הקאות, שלשולים, דלקת עיניים, גזזת וכל מחלה מדבקת אחרת הילד חייב להישאר בבית עם מבוגר. הילד ישוב לגן רק עם מכתב מרופא המאשר את חזרתו לגן וכי אינו מדבק.

בבקשה אל תשלחו את הילדים עם תרופות לגן, צוות הגן אינו מורשה לתת תרופות לילדים.

אם כל אחד יקפיד לא לשלוח את הילד לגן בזמן שהוא חולה, נוכל לשמור על שאר הילדים בריאים!

אוכל ושתייה –

שלחו עם הילד ארוחת בוקר בתוך קופסא ועליה את שם הילד : בקופסא סנדוויץ עם גבינה, חומס, טונה, נקניק, חביתה.... ופרות וירקות.

בבקשה אל תשלחו עם הילדים : קורנפלקס, יוגורט, נקניקיות, שניצלים, ארוחות חמות או כל סוג של מזון שאינו כריך. יש לשלחו עם הילדים מים בלב! מיץ או שוקו אינו בריא לילדים.

היגיינה אישית ולבוש –

בבקשה שילחו את הילדים לגן עם בגדים נוחים, ללא כפתורים כך שיוכלו להרגיש עצמאים וירגישו בנוח לשחק ולהתלכך.

הבנות צריכות להגיע עם שער אסוף בגומייה.

ילדות שמגיעות עם חצאית או שמלה חייבות להגיע עם טייץ מתחת.

בבקשה הכניסו לתיק של הילד/ה סט נוסף של בגדים כולל תחתונים, גרביים ומגבונים.

אנא בדקו לעיתים קרובות שלבנך/בתך אין כינים. וטפלו במידת הצורך.

שונות –

- עליכם להיות זמינים בטלפון בזמן שהילד/ה נמצאים בגן, עדכנו אותי במידה והחלפתם מספר טלפון.
- חשוב מאוד לעשות ביטוח בריאות לילד/ה (במידה והילד זקוק לאבחון ולא יהיה לו ביטוח בריאות ההורים יאלצו לשלם סכום גבוה)
- במסגרת חוק לימוד חובה חלה בישראל חובה לשלוח ילד מגיל 3 לגן ילדים, זו אינה בחירה של ההורים.
- בחלק מהגנים פועלות מועדוניות של יוניטרף עד 18:30 אנו ממליצים להירשם.
- ימי הולדת – החל מחודש אוקטובר נתחיל לתגוג ימי הולדת בגן. ההורה יפנה לגנת שבוע מראש ויחד יתואם מועד החגיגה. הגנת תעדכן את ההורה מה עליו להביא ליום ההולדת.

מסיל"ה –

- מסיל"ה - מרכז סיוע ומידע לקהילה הזרה. הוקם ע"י עיריית תל אביב. מסיל"ה מציעה מספר שירותים לקהילה :
- סיוע ומידע בנושאים הכוללים : בריאות, ביטוח בריאות, זכויות משפטיות, חינוך, גישור, סיוע הומניטרי ועוד.
 - קבוצת הורים (התוכנית הלאומית) – מתן כלים להתמודדות עם אתגרים הוריים בדגש על המעבר הבין-תרבותי.
 - ילדים עם צרכים מיוחדים – מתן תמיכה, ליווי וייעוץ אודות זכויות ושירותים שונים הניתנים לבעלי מוגבלויות ומשפחותיהם.

Information for the beginning of the year

Kindergarten's name _____.

In our kindergarten we have 35 children, ages _____.

Staff:

Kindergarten teacher: _____

Kindergarten assistant: _____

Kindergarten's Phone number: _____

If you want to contact with the teacher during kindergarten hours, please call to the kindergarten's number.

Opening and closing hours:

Sunday – Thursday: 7:35 to 14:00, Friday: 7:35 to 12:45

7:35 – the kindergarten opens

7:35-9:00 free play time

8:30 – the gates are closed

9:00 – the kindergarten opens again for 5 minutes for who is late.

9:30 -11:15 eating and craft free play time,

11:15-11:30 mid-day meeting and fruit snacks

13:30 -11:30 playground and group work

13:30-14:00 summary meeting

Please do not be late picking up your child!

Children who arrive with a driver to school: make sure the driver does not leave the kids outside the school before the gate is open. It is the parent's responsibility

Please make sure that the driver is on time and not late to pick the children up after school.

Child diseases

It is not allowed to bring a sick child to the kindergarten.

In any case of a sickness like fever, vomiting, diarrhea, eye infection, ringworm and any other contagious disease, the child should remain at home with a parental supervision.

The child will be allowed to return back only with doctor letter approving his return to school and that he is not contagious.

Please do not send the child with medications, the staff is forbidden from giving medicine to children.

Let's work together for the health of our children.

Food and drinks:

Please send with the child a box for food, write the child's name on it. In the box: a sandwich with for ex: cheese / hummus/ tuna / omelet / vegetable.

Do not send them with cornflakes, yogurt, sausages, schnitzels, hot meals or any other kind of food that is not in a sandwich.

Please send the children only with water do not send with sweetened drinks or chocolate milk.

Personal hygiene and clothing

Please dress the child with comfortable clothes without buttons so they can be independent, and will feel comfortable to play and get dirty.

Girls should have their hair gathered with a rubber band.

If the girl is coming with a skirt or a dress, please dress her with shorts underneath.

Please put in the bag school another set of clothing.

Please make sure your Childs' head is cleaned from head lice. It is the parents' responsibility for preventing detecting and treating the child's head from head lice.

Other

- **You must be available on our phone during all time the child is in the kindergarten, and inform me in case of changing phone number.**
- It is very important to have a medical insurance for the child.
- In Israel it is mandatory to send the children to kindergarten.
- Birthdays: from October we will start celebrating birthdays in the Kindergarten. Talk to the teacher a week before the child's birthday and will be set a date for the celebration. The teacher will update the parent what to purchase for your child birthday.
- In some of the kindergarten there's a Unitaf moadonit until 18:30, we recommend you to register your child.

Mesila

Mesila - Aid and information center for the foreign community, Founded by the Tel Aviv-Yafo municipality. Mesila offers the following services:

- Assistance and Information in the issues of: health, health insurance, legal rights, education, mediation etc.
- Parenthood groups- a three months course about better parenting, difficulties and tools that can help with the difficulties of being a parent for our children.
- Children with special needs: guidance, assistance and information for parents of children with special need.

ሐበሬታ ብዛዕባ ምጅማር ሓድሽ ዓመተ ትምህርቲ መዋኢላ ህጻናት

ስም ናይ መዋኢላ ህጻናት _____

ኣብ መዋኢላ ህጻናት 35 ቆልዑት ኣለዉና፡ ዕድመ ድማ _____

ኣባላት መዋኢላ ህጻናት

መምህር መዋኢላ ህጻናት _____

ተሓጋጋዚት መምህር _____

ተላፎን ናይ መዋኢላ ህጻናት _____

ምስ መምህር መዋኢላ ህጻናት ኣብ ሰዓትት ትምህርቲ ከትዘራረቡ ኣንተ ደሊኹም፡ ናብ ናይ ቤት ትምህርቲ ተላፎን ደዊልኩም ከትዘራረቡ ትኸለሱ።

መዋኢላ ህጻናት ዝኸፈተሉን ዝዕጸዉሉን

ካብ ሰንበት ከሳብ ሓሙስ ፡ ካብ ሰዓት 7:35 ከሳብ 14:00 > ዓርቢ ፡ ካብ ሰዓት 7:35 ከሳብ 12:45

7:35 - መዋኢላ ህጻናት ዝኸፈተሉ ሰዓት

8:30- ማዕጸ ዝዕጸዉሉ

9:00-መዋኢላ ህጻናት ከም ኣንደገና ንዝደንገዩ ንሓሙሽተ ደቂቅ ይኸፈት።

9:30-11:15-መግቢ ዝምገብሉን ፡ ዝዘናግዕሉን።

11:30-13:30-ህጻናት ቡብጉጅላ ኮይኖም ዝማሃርሉ።

13:30:14:00-ዘዕባ ዝወግልዎ ዝዘራረብሉ ።

ብኸብረትኩም ደቅኹም ኣብ ምውሳድ ኣይትደንጉዩ።

ናብ ቤት ትምህርቲ ብኣውቶብሰ ንኣትሰዱ ስድራቤት ፡ ደቅኹም ብዝግባእ ቤት ትምህርቲ ምብጽሖም ከተረጋግጹ ይግባእ። ዋና መኪና ቅድሚያ ቤት ትምህርቲ ምክፋቱ ደቅኹም ኣብ ደገ ከይሓድጉም ምክትታል ሓላፍነት ናይ ነፍሲ ወከፍ ወላጂዮ ።

ደቅኹም ኣብ ስዓቶም ምብጽሖምን ፡ ድሕሪ ትምህርቲ ኣብ ስዓቶም ምምላሳምን ።

ዝሓመሙ ህጻናት/ቆልዑ

ብዝኮነ ምኽንያት ዝሓመሙ ቆልዓ ናብ መዋዕለ ህጻናት ከትሰዱ ክልኩል ኣዩ። ረስኒ ፡ ተምላሰ ፡ ውጽኣት ፡ ረኽሲ ናይ ዓይኒ ፡ ረኽሲ ቆርቦት ኣብ ርኣሲ ዘልለዎም ቆልዑ ኣብ ትሕቲ ኣላይነት ወለዲ ኣብ ገዛ ክጸንሑ ኣለዎም።

ብኸብረትኩም ሕጻናት/ቆልዑ ምስ መድሃኒቶም ናብ መዋኢላ ህጻናት ኣይትሰደዱ። ኣላይቲ/መማህራን መድሃኒት ንቆልዑ ከህባ ኣይፍቀደለንን እዩ።

ቆልዓ ናብ ቤት ትምህርቲ ክምለስ ዝፍቐደሉ ሓኪም ደብዳቤ ምስ ዝጽሕፈሉ ጥሪይዮ።

ጥዑያት ህጻናት ከህሉዉና ሓቢርና ንስራሕ።

ብሉጽ ዝኾነ መት-ሓዚ መግቢ ፡ ስሙ ዝተጻሕፎ፡ ከምኡ'ውን ፓኒኖ ፡ ኩሙስ ፡ ዓሳ (ቱና)፡ ኣሕምልቲ፡ እንቐቁሑ።

ካብዚኣም ልዒሎም ዝተጠቐሱ መግብታት ወጻኢ ተወሰኹት መግብታት ኣይፍቀድን ንጽርዮቶምን፡ ጽፈቶምን ።

በዘይካ ማይ ዝኾነ ዓይነት ተወሳኪ ሽኩራዊ ዝስተ ምስዳድ ኣይፍቀድን ከምኡውን ቸኮሌት ዘለዎ ጸባ።

ውልቃዊ ጽሬትን ከዳውንትን

ብኸብረትኩም ንደቅኹም ምቹእ ዝኾነ ከዳውንቲ ብዘይ ሞልጎም ኣልብስዎም/ከደንዎም መታን ምሉእ ናጽነት ከህልዎምን ንኸጸወቱ ደስታ ከስመዎምን።

ኣዋልድ ህጻናት ጸጉረን ብፌኮ ብጉቡእ ከጥርነፍ ኣለዎ።

እንተ ደእ ጋልኩም (ስኬርት) ወይ ቀሚሽ ጌራ ናብ ጋን ከትመጽእ ኮይና ናይ ግድን ሓጺር ስረ ናይ ታሕቲ(ኩስትሞ) ከትገብር ኣለዎ።

ተወሳኺ ከዳን ንደቅኹም ኣብ ቦርስ' ኣም ግብርሎም።

ኩሉ ግዜ ናይ ቆልዓኹም ርእሲ ብቀጻሊ ቁማል ከይህልዎ ከትፍትሽዎ ኣለኩም። ከንክን ዘድልዮ እንተ ኾይኑ (መድኣኒት) ግብርሎ።

ተወሳኺ

- ደቅኹም ኣብ መዋዕለ ህጻናት ኣብ ዝህልዉሉ ተሌፎናትኩም ብግቡእ ምክትታልን ክፉት ከኸውንን ፡ምናልባት እንተቀይርኩም ምሕባርን።
- ንደቅኹም ናይ ሕክምና ድሕነት(እንቮራንስ) ከህልዎም ተመራጺ እዩ።
- ኣብ እስራኤል ህጻናት ናብ መዋዕለ ህጻናት ምስዳድ ግድነትዮ።
- ዓመት ቆልዓ፡ካብ ወርሒ ጥቅምቲ (10)ጀሚሩ ኣብ መዋዕለ ህጻናት ይጽንበል። ወለዲ ቅድሚ ግዳት ቆልዓ ሰሙን ንኣለይቲ ህጻናት ይሕብሩ፡ኣለይቲ ህጻናት ብዝግባእ ነታ መዓልቲ ምቅርራባተን የጸፍፋ፡ንዓመት ቆልዓ ዝኸውን ኣስቢዛ ብኣለይቲ ህጻናት ንወላዲ ይንገር።

መሰላ

- መሰላ ብምሕደራ ተል-ኣቪቭዮ ዝተማእከለ ኮይኑ
- ነዞም ዝሰዕቡ ኣገልግሎታት ይህብ
- ሓገዛት ከምኡውን ሓበሬታ ፡ኩነት ጥዕና ፡ውሕሰነት ጥዕና (እንቮራንስ)፡ሕጋውያን መሰላት፡ትምህርቲ፡ኣፈታትሓ ሽግራት፡እብ መንጎ ስድራቤት ዘጋጥሙ ሽግራት፡እብ ስራሕ ዘጋጥሙ ሽግራት፡ሰብኣዊ ሓገዛት ወዘተ ።
- ኮሚተ ወለዲ ብምምስራት ትምህርቲ ንወለዲ ንሰለስተ ወርሒ ይህብን፡ሽግራትን መፍቲሒታቶምን፡ከምኡውን ብሉጻት ወለዲ ንምህናጽ ይሕግዝን።
- ንኣካል ጎዶሎ ህጻናት ዘለዎም ስድራቤታት ናይ ሕክምና ኮነ ናይ ገንዘብ ሓገዛት ምስ መንግስቲ ብምዝርራብ ሓገዛት የበርከት ፡ዝሓሸ መዋዕለ ህጻናት የናድየሎምን ፡ይከታተሎምን ።